

IV. ÉVFOLYAM
1914

DECEMBER
MEGJELENIK
MINDEN HÓ-
ELSEJÉN.

ULT ES JOVO

ZEIDÓ-IRODALMI-MŰVÉSZETI-TÁR-
SADALMI-ÉS-KRITIKAI-FOLYOIRAT.

AZ ORSZÁGI KULTURISZERVEZÉS KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKEZTET

DR. PATAI JÓZSEF

ARTHUR HACKER: A HALÁL ÁTVONUL ÉGYIPTOMON

A MULT ÉS JÖVŐ MŰMELLÉKLETE

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

MULT ÉS JÖVŐ

ZSIDÓ · IRODALMI · MŰVÉSZETI · TÁRSADALMI · ÉS · KRITIKAI · FOLYOIRAT

Az O. M. I. K. E. kulturbizottságának közreműködésével szerkeszti

DR. PATAI JÓZSEF

Megjelenik minden hó elsején
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI. ker., Podmaniczky-
utca 6. szám. Telefonszám 146-92.
Előfizetési ára az O. M. I. K. E. párt-
fogó tagdíjjal együtt egész évre:
20 korona, diszkiadásban 30 korona.
Egyes szám ára: 2 és 3 korona.

DR. HEVESI SIMON: KARD ÉS SZENTÉLY

Az nap óta — úgymond Nehémias — legényeim fele végezte az építés munkáját, másik fele megragadta a dárdákat, pajzsokat, íjjakat és vértetek... Akik a falakat építették és az anyagot hordták fölrakodva, valamennyi egyik kezével végezte a munkát, másik keze fogta a fegyvert. (Neh. 4, 10.) — A harc mellett folyt a munka, a szent város építése. Tömör jelenet, erős kép; alkotó bölcsesség, jövőbelátó komolyság, erőnek bősége, mely két irányban terjed, két oldalra tud egyszerre hatni, jobbra és balra tekintő gondolat, a jelen kötelességét teljesítő hűség és a jövő feladatát el nem felejtő gondosság, a perc munkáját vasakarrattal végző elszántság és a jövőben bizó öntudatos reménység, minden egyoldalúságtól ment élni akarás kettős kisugárzásának egészséges energiája szól hozzánk belőle.

A harcok véget érnek, a béke műveit elhanyagolni nem szabad. A jelen nem nyeli el a jövőt. Mult és Jövő továbbra is egymásba foly. Harci feladataink rengetege, a hősiességünkhöz fűzött várakozások beigazolása, mely a harctéren küzdő fiainkra és testvéreinkre van bízva, csak fokozhatja azon kötelességérzetünket, hogy az építő munkának nem szabad megakadnia itthon. Csak nem rég írta meg magyar irodalmunk egyik jelese, hogy a háború most már nem kivételes állapot; kivételes hangulatoknak, melyek lanyhitják a belső munkakedvet, nem lehet többé kapóra várt örve; hozzá kell hangolni és be kell állítani idegeinket arra, hogy a háborús időkben épp úgy dolgozzunk, mint máskülönben, mert ez az igazi háborús stílus, zavartalanul munkálkodni polgári életünk hivatásunkszabta szent körében. Valóban a nemzet teste most egy személlyé válik, melynek egyik karja vitéz hadseregünk, másik karja az ország lakossága. Egy személy az egész nemzet. Egyik karja kardot forgat, a másik karja építő munkát végez. És egyik karnak tudnia kell arról, mit cselekszik a másik. Mikor az emberi tudás minden rettenetes energiája és félelmes hatalma összepontosul, hogy roppant gépek erő kifejtésével végezze a rombolás borzasztó művét, amikor a hadtudományok és segédtudományok minden erővonala az emberirtó rengeteg műveletek komponensévé lesz, amikor kilométerek százaira nyúlnak ki a csatafrontok és bámulatraméltó ellenállást, mely az ember bírását új színben revelálja, képzeletet meghaladó kitartást kell kifejtenie vezérnek és katonának: akkor minderről lelkiismeretesen tudnia kell a másik erőtevézőnek, a polgári elemnek, melynek hivatása dolgozni, termelni, áldozni, fáradozni, közigazgatásban, önkormányzatban, a társadalom autonóm munkájában résztvenni, a gazdasági viszonyokat egyensúlyozni, a haza érdekét és javát előmozdítani. Mindkét irányú munka összehat a szentélyépítésben.

Kétségtelen, hogy e szentélyépítő munka egyik ága a minden téren megnyilatkozó nemes jótékonyság. Az asylumot ültető Ábrahám patriarcha eucharistikus alakja tesztül meg előttünk, aki kenyeret nyújt a sivatag tikkadt vándorának és az ősi fának enyhe árnyában kínálja őket üdítő nyugalommal. — Le nem írhatom azt a meghatottsággal összeolvadó nagy örömet, mely szívemet eltölti, mikor az étkező-otthonokat látom, melyeket a felebaráti szeretet a szükség nehéz napjaiban mostan megnyitott, a változatos, színes képet, melyet a szeretettel fogadott vendégek tolongó soklélesége nyújt, az angyali jóságú nőket, akik igaz lelki gyönyörrel hoznak áldozatokat és végeznek szolgálatot. Oh ez a jótékonyság gyönyörű virág a háborús idők — ki tagadná — komor színeiben.

De Ábrahám nemcsak virágot ültetett, mely a jelennek gyönyöre; terebélyes, hatalmas fát is nevelt, melynek enyhe árnyát és oltalmát késő nemzedékek kereshetik. És itt — gondolok az özvegyekre és árvákra, katonák özvegyeire, katonák árváira; a férj, az apa, az elesett hős harcos csontjai ismeretlen sírban porladoznak... Ki gondoskodik az elhagyottakról? Neveljünk hatalmas fát, melynek lombjai a jövő nemzedék számára adnak gyümölcsöt, árnyat. A jótét megment. Védő pajzsa annak, aki ad és megmenti a szenvedőt. A zsidó jótékonyság évezredek óta lombosodó előfájának évgyűrűire, ha igaz az, hogy a fák rostjainak metszetén mint az emberi idegszeleten betűszerű rajzok észlelhetők, ez a királyi bölcseségről tanuskodó mondat van fölírva: a jótét megment. És ugyanez a jelmondata annak a kicsiny kis ezüstgyűrűnek is, mely a zsidó jótékonyság legújabb szimboluma és mely a nehéz időkben inséget szenvedőknek és az elesett harcosok özvegyeinek, árváinak istápolását akarja és fogja is szolgálni.

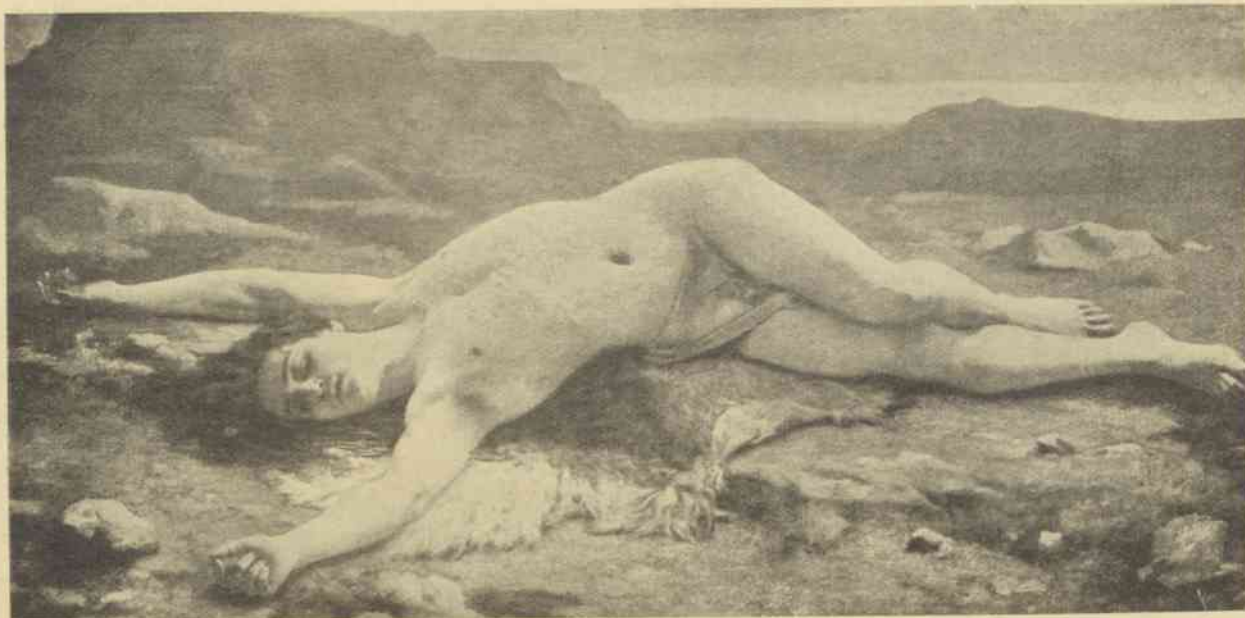
És építenünk kell a szentélyt — a jótékonyságon kívül — a polgári becsületes munka szakadatlanságában is. Minden téren van teendő elég, ami csüggedetlenséget, lelki összeszedelőzködést, vállalkozási bátorságot, bizalmat igényel a jövő iránt. Köszörlődjék kövér hanton fényessé az ekevas, zörögjön, kattogjon a termelőgép és találjon foglalkozást a munkáskar, melyet nem hív szolgálatba a csillogó fegyver markolata, még a leánynak, asszonynak gyöngébb karja is. Meg kell vinni a munka harcát, diadalmaskodva a nehézségeken, tornyos akadályokon.

És építenünk kell a szentélyt szellemi életünk fönnakadást nem szenvedő művelésében, kulturánk szántás-vetésében, irodalmunk pártolásában, eszméink terjesztésében, vallási életünk ápolásában, áldozatkészségben, a magyar zsidó tudomány és litteratura fölkarolásában, közművelődési ügyeink dédelgetésében — a rendkívüli idők fokozott ihleténél fogva talán még fokozottabb mértékben mint csöndesebb időjárás alatt, — de mindenesetre teljes odaadással, világos megértéssel, törhetlen hűséggel, egész emberséggel.

Bizzunk az Életben! El nem vezett az, amit lelki világunk megépítésére áldozunk. Fényesen, fönségesen fog kibontakozni a jövő a jelen küzdelmek ködéből. Amit alkotni kezdtünk, nem fogjuk engedni, hogy rombadüljön. A jelen hullámözönlésében szem előtt tarjuk a jövő szilárdságát és el nem lankadunk a szentélyépítésben. Mint a levegő fátylain át fölfelé emelkedik az épülő torony, úgy emelkedik a szellemi munka alkotása, sziklavára az idők rétegeivel. A nemzet egyik karja életharc fegyvereit forgatja a döntés mezőin és Isten diadalmát fog adni a viszontagsággal, vésszel megdacoló hősi véreinknek; a nemzet másik karja a jövő szentélyét építi és Isten áldást hoz munkánkra. Közművelődési egyesületünk tagjai, a „Mult és Jövő“ hívei, barátaink, elvtársaink, megértőink, követőink velünk együtt kiveszük részüket a munkából, azon a területen, melyet jó célok szolgálatában, magyar hazánk erkölcsi és szellemi érdekeivel összhangban, joggal és igazság szerint, magunknak kipécéztünk és ősi hitünk eszmekincseinek megőrzésében, az erkölcsi érzület fejlesztésében, a művelődés mélyítésében lelkünk szeretetével megmunkálunk; mi is építjük a szentélyt és lankadni nem fogunk!

Doré: A szentély építése. „Az nap óta — úgy mond Nehémiás — legényeim fele végezte az építés munkáját, másik fele megragadta a dárdákat, pajzsokat, íjjakat és vértetek. Így dolgoztunk, míg a fele a fegyvert fogta, a hajnal pirkadásától a csillagok feljöttéig . . .” (Nehémiás 4.)

C. Felix Bellanger : Ábel halála

LENKEI HENRIK: KAINOK ÉS ÁBELEK

*Újra reátámadt a Kainok serge
A békén áldozó kegyes Ábelekre,
Újra előtörték a pokoli lángok
Hamuvá temetni az Isten-világot.*

*A lelketlen csordák, az elaggott népek
Egymással álnokul cinkos frígyre léptek,
Hogy az Igazságnak kipusztítsák magvát
S vele haljon fia: a nemes Szabadság.*

*Hadd kerüljön trónra gyűlölködő Önkény,
Áskálódó Rontást társaul köszöntvén,
Hivalkodó kéjvággy, bitor kalmárszellem
Dúljon a piacon, lakozzon a mellben!*

*Ó száznyelvű Bábel! Ó kegyetlen Róma!
Mért nincs fékevesztett, kít példád megóvna?
Ó Nínive romja! Bizánc fénylidérce!
Vesztetek vakultat mért nem térít észre?*

*Hajrá! Az egeknek boltjait kavarva
Bömbölve nótáz a rémek zenekarja.
Északon, keleten, nyugatra és délre
Tűzcsóvák repülnek nyugalmas fedélre.*

*Most szüzi palástod Erkölcs már nem használ!
Papírpajzsá sülyedt a sok fene gaznál!
Rongyos zászlók rúdja: Szeretet és Béke!
A Hit: jámbor gyávák vályogmenedéke!*

*Nyomorú Ábelek most megsemmisültök,
Ha bárányszemmel melán elcsücsültök!
Garázda Kainok nyakatokra hágnak!
Leomlik az oltár! Vége az imáknak! —*

*De ne rettenj Végzet! El ne borzadj Eszme!
Alázatos hívők nincsenek elveszve!
Míg az egyik kezük építő követ vert,
Megtanult a másik élesíteni fegyvert.*

*Hej!hogy síkra szállnak!Hej!hogy megtusáznak!
Kincseit őrizni szent hazának, háznak!
Hogy amit Bölcsesség, Hűség meglemertett,
Örökre megvédjék a nagy földi rendet!*

*A mai Ábelek szelídek a munkán,
De hőökké válnak a bántalom után,
Szívökbben fellobog bösz haragok láza,
S acélpörölyként sujt karjaik csapása.*

*A konok Kainok önvermükbe buknak,
Ég szégyenbélyege bevert homlokuknak! —
Aldozathoz látnak az Ábelek újra,
Zeng hálás ajkukon boldog Hallelúja!*

PATAI EDITH: AZ ELSŐ HALÁL

z ősi mezőn a pattanó rügyek, a csörgedező patakok között egy lélegzetre megállt az élet — és a selymes pázsiton elterült, mint érthetetlen, csodás rejtély, a halál. Hideg és merev az Ábel ifjú teste, — hiába melengeti Ádám izmos karjai között, hiába szólítja Éva, félő, halk, majd kétségbeesett becézéssel. Nehéz súllyal hever apja térdén, feje hátrahanyatlík, karcsú, gyorsfutású lábai élettelenek. És fájdalmas, síkongó hang hangzik fel a szűz mezők felett, zokogó sirás visszhangzik a nagy hegyek felől. Éva viruló arcát elönti a fájdalom és könnyek fakadnak Ádám sötét szemében. Felettük zúg a szél és zúgása kérdi: „mi történt Ábellel?” „összesimulnak borzongva a fűvek, egymás felé hajolnak a fák és alább ereszkednek a felhők: „mi történt Ábellel?”

Az első halál az álmodó, szüzi, ezer igérettel teljes föld felett oly érthetetlen, oly természetelle-

nes, hogy nem is tudják mással magyarázni, mint az első bűnnel. Káin ölte meg Ábelt. Az ifjú élet áldozata a nagy megismerésnek: minden mögött ami szép és viruló, minden alatt, ami örömet ad, boldogságot teremt, ott leselkedik valami félelmetes, valami ismeretlen. Ábel meghal, hogy megszülessen a halál és kivegye birtokát a földből, amely felett eddig csak a teremtes hatalmas szárnyai suhogtak. A paradicsomi, szinte öntudatlan és a mindenséggel eggyé olvadó létet felváltja a küzdelmes földi élet. Káin bűnös lelkében alakul ki az új világ formája. A nagy harmóniában megszületik az örök emberi vágy, az isteni önfeledtségben a kínzó, láztól hajszolt nyugalanság. Káint úzi lelkének soha ki nem elégülő vágya, hajszoja soha nem pihenő nyugalansága. Eltávozik az Úr színe elől és távoli földeken keresi a pihenést és benne a megváltást.

Cormon képen a bolyongó Káint látjuk családotul. Az átok ül Káin lelkén és mindazokén, akik hozzája tartoznak. De életét védi az Úr és hétszeresen bűnhődik az, aki Káint megöli. Mert nem lehet és nem szabad megölni a

W. A. Bouguereau: Az első halál. Ádám és Éva siratják a halott Ábelt

bűnt, a bűnhődést, a kereső lázt és a lélek kínzó vágyait. Káin nemcsak az első lázadó, minden forradalmár őse, hanem az első mélységesen kereső is. Országról országra bolyong a pihenés és az álom után s munkában keresve a megváltást. Várost épít fiainak és unokáinak, hogy az alkotás örömeiben felszabadítsa saját lelkét. Byron ezt a Kaint választja hőseül és Julius Schnorr hatalmas képe őt ábrázolja.

Ez a bűnös, csak lelkében bűnhődő, űzött, kereső, epedő Káin közel áll hozzánk, a mi hajszolt, lázas nyugtalanságú életformánkhoz. Káin lelkében az

egész eljövendő emberiség lelke szunnyad és ezért van, hogy Faust, Manfréd és Madách emberszimbóluma mind magukon viselik Káin bélyegét. A bűn változik, Káin bűne után új és más bűnök teremnek, de a bűnhődés lényegében az marad.

A bűnhődés társul szegődik Káinhoz élete végéig, de halálának perce meghozza a megváltást. A mérleg egyik serpenyőjén egész hányatott, szenvedéssel teli élete, a másikon ez az utolsó, isteni perc. Ez az utolsó perc lágy angyalszárnyakat borít meggyötört teste fölé és mintegy felemeli Istenhez, aki visszafogadja gyermekét (Watts

L. Leighton : Káin és Ábel. Káin rémülten menekül iszonyatos tette elől

Julius Schnorr: Káin várost épít

képe). Faust is így hal meg, egy utolsó sóhajban megbékélve az élettel.

Az emberiség is megbékült a halállal, sőt meg is barátkozott vele. Meglátta benne istennek esz-közét, a változó, fejlődő élet alapját, a nagy egyenlőség tudatának felébresztőjét. Egyiptomban 9 csapás nem hozza meg a zsidók felszabadulását — de jön a halál, mint komor fény sötétlő fátyolok között halad át Egyiptom felett (Bouguereau képe) és megremeg a fáraó lelke, a gögös Egyiptom szíve reszket, mikor síratja elsőszülöttjeit. A halál uralkodik az emberi lelken, a zsarnok lelkén is úr a halál, beleoltja az emberi véges-ségnek, a legnagyobb emberi fájdalmak közössé-gének tudatát. És így fakad a halálból az egyen-lőség, a szabadság és bennük a magasabbrendű élet.

Nagy szívességet tesznek olvasóink lapunknak, ha kávéházakban, klubbokban, kaszinókban, társaskörök-ben kéri a Mult és Jövőt!

NEMÉNYI ENDRE: RÖTSZINŰ LOMBOK EGYRE HULLNAK...

...A névapartí Faraó csak küldi
Új csatasorba ellenünk hadát,
En Istenem, ha te harcolsz velünk
Ha tízszer annyi is az ellenünk
Érzem, mégis megnyerjük a csatát.

Te vagy az erő, irgalom, a jóság
Oh légy a mi erős várunk megint!
Mint annyi sokszor tegy értünk csodát
Terjeszd felénk a béke sátorát
Amelyre lelkünk vágyódva tekint.

...Rötszinű lombok hullnak, egyre hullnak
S az avarra drága vérvirágok..
Ne férjen hozzánk csüggedésnek árnya
És hulló könnyünk senki meg ne lássa.
...Emlékük legyen százszorosán áldott...

F. Cormon: Káin és családjának bolyongása

NEMÉNYI MARGIT: AZ ÖRÖK VÁNDOROK

Megindult hát ismét a szomorú menet,
Fáradt léptű férfi, bús asszony, sok gyerek,
Mint egy raj sötétlő, csapzott szárnyú madár,
Kiket senki sem marasztal, senki se vár.

Átok, panasz, zokszó nem kél az ajkakon
Pedig, mit ott hagytak, kincses drága vagyon;
Meleg otthon, kenyér s a vén zsinagóga
Diszes rejtekében mindenük: a Tóra.

Elpusztult im' minden, most semmijük sincsen
Csak a hit: Adonáj, az egy örök Isten,
Ad talán valahol rejtett, kicsi fészket,
A hontalan hadnak biztos menedéket.

S ha az új otthon is megszokott lesz, meleg,
Megint jön a rideg, kegyetlen rendelet...
S a sok gyerek, asszony, fáradt léptű férfi
Mehet tűrve, bízva új tűzhelyet kérni.

**Hazánk minden polgárának szent
kötelessége, hogy a magyar hadi-
kölcsönt teljes erejével támogassa!**

FEJES-BOLDISÁR FERENC: A SZENT

nagy főlíánsok és hatalmas könyv-
táblák mögül csak egy bársonykalap
hatalmas karimája látszott. A szem,
a redőzött homlok, az őszülő erős
szakáll be volt temetve, be volt tűrva
a betűk közé, az ócska könyvnek
rebbenő mély tengerébe. A levegő mozgása is
elállt, csak a régimódi falóra lélekzetfojtó ketye-
gése hallszott. Néha egy egér surrant, néha a
szív koppant, néha bekukkantott az ajtón egy
habfehér arc... Így tanult reb Jochanan...

Míntha nem is a földön lett volna ez a szoba,
de mélyen, lent egy hatalmas hegy alatt, hová
csak néha nyit utat az isteni szikra...

Alkonyodott... Az árnyak mind többen és
többen osontak a szobába, ráléptek a könyv szé-
lére, megfricskázták a szemüvegét, ráültek a hom-
loka ráncaira és csípkedték a szemét... Az asszony
fehér arca mind sűrűbben és türelmetlenebbül jelent
meg az ajtóban. Suttogva már szólt is... Mél-
tatlankodott, hánytorgott magában...

— Már két napja... Istenem, két napig nem
enni... Reb Jochanan, megárt ez...

Olyan volt, mint egy márványszobor. Fel se
pislantott. Csak este, mikor már az árnyak be-
tapasztották szemét. Akkor felemelte szemét...
A szobában fény gyulladt ki. Míntha a mennyezet
menyílt volna s rajta az ég világossága áradna
be... Aztán hirtelen folt jelent meg a fényben,

amely mind nőtt-nőtt, elfoglalta a világosságot és a sötétség köpenyét újra visszahúzta a szoba fölé.

Rabi Jochanan pedig beleroskadva a székre, mélységesen zokogott...

Eljött a szombat napja és rabi Jochanan hétrét görnyedt hatalmas alakjával felvászorgott a székre. A törához állította a széket. Felment a rozszant lépcsőkön, megcsókolta a tóra függönyét, imádkozott, aztán a hívőkhöz fordult s a mélységből fellélegezve, beszélni kezdett:

— Testvéreim! Eljött a megpróbáltatások ideje! A szörnyű nyomor, a kétezeréves szenvedés és hazátlanság még nem adott istápot arra, hogy levezekeltük légyen bűnünket... A Mindenható, áldassék az Ő neve, elhatározta, hogy a legnagyobb megpróbáltatásnak teszi ki népünket.

— Testvéreim, — hörgött fel véresen s a könnyek csurogtak arcán, — testvéreim, minket szemelt ki az Úr arra, hogy a világnak vétékét vérünkkel tisztára mossuk... El fog jönni a legborzalmasabb kor, midőn a világ népei elvesztik eszüket és egymásra rohannak, az életét kívánván a másiknak, mert az is él. Testvéreim!... és mi minden népnek testébe vagyunk ékelve s a minden népek csatájában a mi testünkől fog először kipatakozni a vér... kénytelenek leszünk népünk sanyargatóinak táborában is küzdeni... Testvéreim! egymás életét leszünk kénytelenek kioltani... a világcsatában!... És nem fogjuk tudni odakiáltani testvéreinknek: *salom!* Mert harc lesz, irtózatot harca... Mert az emberekbe beleszáll az örület s ez nem fog addig pihenni, míg mindent le nem gázolt, amit valaha az Isten s az ember alkotott!...

A hívők borzongtak s a templom fölött az Isten angyala szállt...

A zugokban még nem enyészett el a hang, de már újra szállt, mint a napsugár, mit nem fog el a suhanó felhő.

— Jaj lesz annak, aki megéri, de boldog lesz, aki túléli!... És ti túlélitek, mert a zsidó nép mindent túléli!...

Egyszer jött a parancs, kitört a háború, menni kell. S a község népe vándorútra kelt. Megelevenedtek az ősidők, a mesék újra éledtek, mert végigüvöltött a földön: veszélyben a háza, veszélyben a föld, mely a kenyeret adja, veszélyben a föld, mely a gyermeket szüli...

Reb Jochannának is egyszerre hat fia vonult be huszonnégy óra alatt... A község a háza elé gyűrűzött... Csodát vártak...

— Reb Jochanan ki tudja imádkozni, hogy elmuljék a baj.

— Ki tudná más, mint reb Jochanan?!...

— Ő volt az, kinek megnyílt az ég s aki mindent előre jósolt...

Szent férfiaknak kellett fegyvert ragadni s aki irtózott a vérnek látásától, embertársának vérént ontani indult... Borzasztó pánik tör ki az emberek közt és félsz az Isten büntető haragja miatt.

Nem tarthatják meg a szombatot, nem ülhetik meg az ünnepeket... A nagy ünnepek, mik nemsokára itt vannak... Ros-hasana: a nagy összeírás és Jom-kippur: a nagy megpecsételés!...

A tömegnek lelke egy vörösszakállú zsidó volt. Odaállt a tömeg elé és lángoló gesztussal ordította:

— Az Isten az első... s aki Isten parancsai ellen vét, az rettenetesen bűnhődik. Mi eddig úgy tanultuk, hogy embert ölni nagy bűn... De hát amikor rántámadnak, hagyjuk magunkat?... Reb Jochanan tudja. Kérdezzük meg reb Jochananat...

És a tömeg betódult az udvarra... Feszült várakozásban dülledtek a szemek, az izgalom az ereket pattantotta s a torkába fult mindenkinek a szó. Így várták a törát a Szináj alatt az ősök, remegve, rettegve, de hívőn.

Reb Jochanan megjelent. Nagy, sötét szemét felemelte az égre, aztán megszólalt félelmetesen mély hangján:

— Isten a legnagyobb hatalom. Övé az ég és a föld, övé az élet és a halál... övé a béke és a háború... Népünk legnagyobb megpróbáltatása következik... De nekünk kötelességünk megvédeni azt a földet, mely minket évszázadokon át

G. F. Watts: Káin halála

L. E. Milfais: Jefte és leánya. „És Jefte fogadalmát tön: Ha legyőzöm az amonitákat és visszatérek békében, ami először jön elé, azt feláldozom az Úrnak. És Jefte hazatért és íme leánya jön elébe táncolva és dobolva. És ő egyetlen vágya, nem volt több fia, sem leánya.” (Bírák XI. 35–36.)

táplált... És nekünk kötelességünk küzdeni, mert ellenségünk közös... mert az, aki ellenünk jön, a legnagyobb rossz, a legnagyobb gonosz... Hat fiam van, hat felé szakadt szívet küldök én is a háborúba... Menjete és teljesítetek kötelességeket!...

A község lázas izgatottsággal várta a háborús híreket. A férfiak csüggedtek voltak, az asszonyok aggódtak. Semmi hír nem jött hetek óta. Sejtették, hogy rettenetes csata folyik.

Egyszer megjött a győzelmi hír. De együtt jött a hírrel, hogy reb Jochanan egyik fia elesett. Eppen Ros-hasana volt... És Jom-kippurra megpecsételtették a második fiának halála is... Aztán jöttek sorba a jelentések... De az első hír óta reb Jochanan nem látta ember többé... A rancok meggyűltek homlokán, háta meggörnyedt s a feje még mélyebbre süllyedt a fólíánsok közé... Szobája sarkába húzódott és ott ült harisnyában,

hamuval hintett fejfelé. De fel se kelhetett, mert mire elmúlt a gyász hét, megérkezett egy másik fiáról a hír... A hívők arcán az isteni csapások sápadtsága torzult. Az utcákon megszűnt az élet. A templomban a padlóra borulva sirtak reb Jochanan lelki üdvéért... Jób is kitért a sátán igazságtalanságai ellen...

Sokan keresték fel és a hívők seregétől ültek szobájában akkor is, mikor a hatodik fiáról kapta a táviratot. A vendégeken szent borzalom futott át... Tudták, mi van benne... De Jochanan is tudta és mégis lassan, reszketés nélkül bontotta fel...

Ajkán ima suhant át, az emberek is mormoltak...

— Elvégeztetett... bűgött fel halkán a mélyből Jochanan hangja.

Az emberek lassan kivonultak és mikor könnyesen és megindultan az utolsó lény is eltávozott, reb Jochanan felett kinyílt az ég s egy leszálló angyal homlokon csókolt a magábaroskodt öreget...

SOMLYÓ ZOLTÁN: EGY BAKA LEVELE

*A füsttől nem látjuk a szép eget,
az ágyú ordít. — Édes feleségem!
Ma szép időnk van: péntek délután;
a kis gyertyákra gondolok most éppen.
Meggyújtod őket, mire este lesz
s az apró, sárga gyertyalángba nézel...
Itt jól vagyunk. És néha a szuronyt
bizony előrelökjük durva kézzel.*

*A szakaszom egy árokban pihen,
itt írok néked, édes feleségem!
Előttünk már javában áll a tűz
és ágyúszó dübörög földön s égen.
Itt nincs imakönyv, itt csak puska van,
de azt forgatjuk, hogy már sok is, annyit.
Egy pillanatra lehunyom szemem
s zárt ajkkal éneklek a Lechódajdít.*

*A templomot, ó, azt el ne feledd!
lelkedre kötöm, édes feleségem!
Vidd el magaddal kis fiunkat is,
kit tartson meg az Isten néked s nekem.
Kulcsoljad össze két piciny kezét,
az apja nevét hadd mondja ki szépen...
S otthon vidáman beszéljess vele,
hogy el ne férjen könny két szép szemében.*

*...Most már előre kell majd rontani;
még egy-két perc. A kommandót már várom.
Legközelebb, — ha Isten engedi —
majd többet írok. Leveletem zárom.
A kardunk éles. Puskánk töltve van.
Győzelmünk biztos minden ellenségen!
Schemá Jiszraél: Isten van velünk!
És veletek is, édes feleségem!*

SOMLYÓ ZOLTÁN: BÉKE

Úgy kívánom már a békét,
minden háborúmnak végét.

Eldobni a büszkeséget,
csöndet kapni, szürkeséget.

Félredobni harci kürtöt,
nem habzsolni szőlőfürtöt.

S amíg mások isznak mákot,
mormolni az imádságot.

Elvonulni csendes szóval:
minden rosszra szólni: jól van.

Minden könnyre szólni: Isten,
már nem kérek tőled mit sem.

DR. VAJDA BÉLA: A ZSIDÓ VÁRVÉDŐK

sak 125 éve annak, hogy zsidókat a rendes katonaság sorába bevesznek és így alkalmuk nyílik a csatamezőn is bemutatni ama heroizmust, melyet vallásunk elsősorban a hit, de azután minden magasztos eszme iránt szívünkbe vésett és amely hősi önfeláldozás népünk egész történetén végig vonul. Nem 125 éves, hanem több évezredes ama rendületlen hűség, mellyel a zsidó mindenkor hazája iránt viseltetett.

Mivel a középkorban — a pirhenei félszigetet kivéve — a zsidó a sorkatonaságban ritkábban harcolt, aránylag ritkábbak is történetünkben a nyílt harctéren tanúsított hősiesség példái, de annál sűrűbben előfordult, hogy az ellenség olyan megerősített helységet ostromolt, melynek lakói túlnyomó számban zsidók voltak. Óshazájuk elpusztulása óta azért a zsidók nem annyira mint a nyílt harcok vitéz katonái, hanem inkább mint rendületlenül kitartó várvédők tűntek ki. Ezen események közül akarok itt néhányat felsorolni.

Időszámításunk után 248-ban történt, hogy Sabur perzsa király, ki saját országában a zsidók legigazabb barátja volt és béke idején legszívesebben a zsidó bölcsek társaságában időzött — elindult, hogy a római birodalom határát, Kappadociát és ennek legfőbb erősségét Masoca Caesareát meghódítsa. E várnak védelmét Róma csaknem kizárólag zsidó harcosokra bízta. Sabur megadásra szólította fel őket. Könyörögve kérte a zsidókat a hatalmas király, hogy hódoljanak meg előtte; hajlandó volt minden engedményre, mert nem akart küzdeni ama vallás fiaival ellen. melynek országában lakó híveit annyira kedvelte. Ám a zsidó várórség hallani sem akart az elpártolásról és a legcsábítóbb feltételekre fegyverrel felelt. Az ostrom oly heves volt, hogy még a harmadik nemzedék is csodákat beszélt felőle. Oly zajos és heves volt az — azt beszéli a túlozni szerető talmudi monda, hogy a nyílak zúgásától a szomszéd Laodícea várfalai megrepedtek. A vége az lett, hogy 12,000 zsidó halt hős halált fegyverrel kezében, védve ama római birodalom határát, mely annyi jogtalanságot és gáztettet követett el Izrael ellen, de melynek ők hűséget esküdtek. Sámuel, Izrael szellemi feje és Sabur leghűbb barátja tanítványai körében ült éppen, midőn odaérkezett a hír, hogy Sabur elfoglalta Masoca Caesareát és a vár romjai 12 ezer zsidónak váltak temetőivé. De — mint a talmud értesít (Moed katan 26 a) — ruháját meg nem szaggatta és a nyilvános gyászt el nem rendelte. Nem akart, nem tudott gyászt ölteni ama esemény felett, mely az ő Sabur király fegyvereit diadallal koszorúzta, ha mindjárt a legyőzöttek zsidók is valának.

Belizár, minden idők eme legtragikusabb alakja, 536-ban Byzanc megbízásából megjelent Itáliában, hogy ott az ariánus keleti gót birodalmat tönkretegye. Ellenállhatatlan erővel vonult az országba és ment egyenesen a főváros felé. *Nápoly* ugyan szilárdan megvolt erősítve, de lakóinak túlnyomó része nem igen volt hajlandó életét föláldozni a már bomlófélben levő gót birodalomért. Ám az ingadozókkal szemben a város két előkelő férfia, *Pastor* és *Asclepiodotus*, hangosan hirdették az árulás rütségait és buzdították a lakosságot az ellentállásra. Nem volt *Nápoly*ban senki, ki e két férfiú lelkesítő szavát úgy megértette volna, mint a város *zsidó lakossága*. A legnagyobb határozottsággal készenek mutatkoztak arra, hogy a várat minden erejükből és utolsó lehelletükig védeni fogják. Vagyonukat és életüket egyenlő készséggel nyújtották oda városuk védelmére. Ami pénz csak szükséges volt a védőművek elkészítésére, a katonaság felszerelésére és élelmezésére, azt a gazdag zsidók saját vagyonukból adták oda, de azért a munkát sem bízták másra; ott harcoltak nap nap után hősi bátorsággal a falakon. *Belizár* tehetetlenül állott ostromló seregével a vár alatt. Huszonnyolc napi megfeszített munkával semmi eredményt nem tudott elérni, míg a várvédők elszánt hősiessége napról napra növekedett. Már távozní készült az ostromló sereg a vár alól, midőn egy *izauri* katona fölfedezte a városba vezető vízvezetékét, melyen keresztül észrevétlenül hatoltak be a városba. Leirhatatlan a kegyetlenkedés, mellyel *Belizár* pogány hordái *Nápoly* lakóit

leöldösték. Mire a vezér parancsa véget vetett a vérengzésnek, már nem igen volt kinek megkegyelmezni. Mintegy 800 ember került összesen fogságba, de ezek között már nem igen volt zsidó. Ők mind ott hullottak el a város terein folyt küzdelemben. A keleti gót birodalom romjai alá temetkezett a keleti gót zsidóság, *Belizár* pedig nemsokára fillérekért koldult az utca szegletén.

Büszkén mutatja ma is *Prága* zsidósága azt a zászlót, melyet III. *Ferdinánd* császártól kapott ama érdemei elismerésére, melyeket a város megvédelmezésében szerzett. Történt pedig ez akkor, midőn közvetlen a westfali békekötés előtt *Wittemberg* svéd tábornok nagy sereggel ostromolta *Prágát* és a „*Mikropolis*“ bevétele után, magát a belvárost fenyegette már. A *zsidónegyed* ott feküdt éppen a fal mellett, szemben az elfoglalt várral. A zsidók is szerettek volna fegyverrel kezükben sikraszállani városukért, de hát az akkor még császári területen nem volt lehetséges. A fegyveres munka helyett számukra azt a feladatot jelölték ki, hogy ők építsék a sáncokat és a löport ők adják a sáncokon harcolóknak. És a zsidók megmutatták, hogy ők itt is tudnak olyan szolgálatot tenni szorongatott városuknak, mint bárki a fegyveresek közül. Házaik tetejéről megfigyelték azon pontokat, hol a svédek a falakat aláaknázták. Azután ezen pontokkal szemben a fal benső felén mély gödröket ástak, ott aztán kiszedték a löport és keresztény polgártársaiknak átadták. Vakmerő

munka volt ez, mert a hulló bombák sokakat megsebesítettek közülük és különben is a löporadogatók semmivel sem voltak kisebb veszélyben, mint a lövöldözők. De nem csupán ebben állott munkájuk. Naponként, szombaton éppen úgy, mint hétköznap, 200 zsidó állott őrt fejszéssel és vizeskanákkal, hogy a bombák által meggyújtott házakat oltsák és akár keresztény, akár zsidó háza égett, ők voltak mindig első az oltásnál. Azon összeg pedig, melyet a várvédelem céljára adományoztak, oly nagy volt — mondja forrásunk —, hogy nem is lehetett számon tartani. Akik pedig sem testi munkájukkal, sem pénzükkel nem tudtak résztvenni a város védelmében, templomba gyűltek és ott szigorú böjtben és szent imákban kérték az *Egek urának* segédelmét.

Julius Schnorr: Józsuá átkel a néppel a Jordánon

Midőn a legnagyobb és szinte elháríthatatlan volt már a veszély, az isteni segítség meg is érkezett. Október 2-án létrejött a westfáli béke. Isten tudja, mi történik, ha Prága pár héttel előbb elesik! A világtörténet ezen legborzalmasabb háborúja talán még évekig eltarthatott volna.

A zsidó várvédők háborúságáról és törhetetlen kitartásáról annyit talán sohasem beszélt a világ, mint Buda visszavétele idején. Azt beszélték mindenfelé, hogy tisztán a zsidók vitézsége és áldozatkészsége teszi lehetetlenné a császári hadaknak Buda bevételét. Természetesen ez gáncs akart lenni, pedig tényleg a legnagyobb dicséret ez a Budán lakó török zsidók számára, kik ott nemcsak vagyonukat, hanem török hazájuk végvárát és állami jogaikat védték. Voltak császári területekről származó zsidók is Budán, kik külön gyülekezetet alkottak és kiknek feje a főrabbinak veje, Schulhof Izsák volt. Ezek nemcsak német rítusokat, hanem a császár iránti alattvalói hűségüket is megőrizték: a vár bevétele után éppen ennek köszönhetők ezek megmenekülésüket, de a hitközség domináló része, a török zsidók, el voltak szánva, hogy életük feláldozásával is megvédik Budát. Egész vagyonukat a várvédők rendelkezésére bocsájtották, a lankadó harcosokat pénzzel és ígéretekkel lelkesítették, önmaguk a legveszedelmesebb pontokon állottak és a végsőkig harcoltak a vár védelmében. Október 30-án három havi ostrom után a császáriak feladják a küzdelmet és elvonulnak a vár alól. Két év múlva újra kezdődik az ostrom, de most már sokkal nagyobb erővel. Egész Európában elterjedt a híre a hősi küzdelemnek, mellyel a budai törökök, de főleg — így mondták mindenfelé — a budai zsidók folytatnak és most az egész kereszténység egyesül, hogy véget vessen a makacs védelemnek. A török szökevények beszélték, hogy ismét a zsidók küzdenek a legelszántabban. Nem is engedik magukat felváltatni a várfalakon, kivéve szombati napon, mikor a törökök még a soron levő zsidó várvédőket sem hívják munkára. De a falakon ütt réseken keresztül mégis benyomul a császári hadsereg. A Budán lakó német zsidók templomukba menekülnek és Schöning tábornoktól kegyelmet kapnak. De a török zsidók nem kérnek és nem is akarnak kegyelmet, hiába beszélük őket rá a császáriak rendeletére a német zsidók a gyeverletételre. A többi törökkel együtt folytat-

Julius Schnorr: Az Úr küldöttje megjelenik éjjel Józua előtt a táborban.

ják a szörnyű harcot, míg valamennyien el nem estek és velük sirba szállt az egész világ zsidóságának büszkesége — a híres budai török zsidó község.

Andante, M.M. 56. **Elijáhu hanávi. (Szombatesti ének.)**

Supran.
Ej - li - jo - hu, Ej - li - jo - hu, Ej - li - jo - hu, Ej - li - jo - hu.

Alti I
Alti II
Harmónium

Ej - li - jo - hu, Ej - li - jo - hu, Ej - li - jo - hu, Ej - li - jo - hu.

Hi - méj - ro - wu - jo - méj - nu, Hi - méj - ro - wu - jo - méj - nu.

Jo - wu - ej - toj - nu, Im Mo - schi - ach - ben Do - vid.

OROSZ-ZSIDÓ NOVELLAIRÓK

DAVID PINSKY:
A SZÉPHANGÚ BASE-LEA

Ki tudja olyan szépen az árút kikiáltani, mint Base-Lea?
Ha Base-Lea az ő csengő, tiszta hangján rákezdi: „Friss tojasokat, hagymát, petrezselymet, édesalmát, ízes körtéket vegyenek” — meghallani a tizedik utcában is. Így mondják legalább is a vásáros asszonyok.

Amde Base-Lea nem kiáltoz naphosszat egyszerűen csak, hogy kiáltozhasson. Nem. Kiáltózása inkább a pesti énekes művészi énekéhez hasonlító. Oly dallamosan hangzik. Oly áradóhangú s oly változatos. „Mintha esztorgályozva volna”, vélik a piaci árúasszonyok. És a szolgáló leányok úgy elandalodnak mellette, hogy majdnem elfeledik, amiért lejöttek: ismét Base-Lea szobáskájába álmodják magukat és áttáncolják gondolatban még egyszer az elmúlt szombat quadrille-ját.

„Finom lélek!” — integetnek az asszonyok fejükkel Base-Leára, amint ez énekét bevégezi. „Igen, igen, nem mindennapi nő!”

Base-Leát mind a társnői szeretik. Sőt még talán túl is becsülik Base-Lea „énekbeli tehetségét”. Különösen ama nap óta, mikor a vén Pan Griniewiczet, aki már pár esztendeje őrizte szélütés miatt az ágyat, Base-Lea éneke annyira elbájolta, hogy minden erejét kifejtve, felült ágyában és hangosan kiszólt az ablakon: „Hallga csak, mily szép hangja van e zsidó asszonynak!” Még mosolygott is hozzá. A régmúlt, jó időkre gondolt bizonyára, midőn — fess legény volt ökelme — a széphangú hölgyek tüzes imádói közé tartozott, akár elsőrendű csillagokként az operában ragyogtak ezek, akár mint apró csillagocskák valamely énekes kávéházban.

Fiatalasszony még Base-Lea, mintegy harminckét esztendő, középtermetű. Parókat hord, amint az jámbor zsidó asszonyhoz illik; noha az avatatlan saját hajnak vélhetné: oly odaillőn fekszik meg fején. Ruhája régi és foldozott, de makulátlan és tiszta, s mintha ráöntötték volna.

Valaha Base-Lea nagyon csinos volt. Barna, buja hajjal s dagadó kebelrel! — És ma? — Arca sárgult és ráncos. A néhai bájosdrócskák helyett — vastag barázdák vonulnak orcáin, a korai fonnyadás jelei. Csak szemei őrizték meg tűzüket és ajkai körül játszadozik még a kedves, vidám mosoly. És ha néha hamiskásan kacsintgatni kezd szemeivel, oly pompás kifejezést ölt arca, hogy barátnői visszaálmodják magukat

azokba az időkbe, midőn Base-Lea még fiatal, vidor leányka volt.

„Igen, tüzes egy jószág volt ő!” — mondogatják aztán barátnői: „virgonc, kis ördög!”

„És mi hát ő ma?” — kérdezi jelentőségteljes mosollyal az egyik árúasszony.

„Base-Leácska!” — válaszolja egy másik, oly hangon, mintha e becéző szóban benne szunnyadna a teljes magyarázata annak, hogy mi ma Base-Lea.

Base-Leának számos cikke van eladásra, talán csak azért, hogy sokat „énekelhessen”. Mindig tele kosár tojással látható a jobbkarján, balkarján meg almás kosárral, három gyermeke kíséretében. A legidősebb, egy tízéves körüli leányka, egyik kosarában szilvát, a másikban petrezselymet és retket visz. Hétéves hugocskája jön a nyomában, tele kosár répát nyújtogatva mindkét kezcskéjével maga előtt. S a menetet egy kis ötéves legényke zárja be, aki koszorút hord nyakában, sárga hagymakoszorút.

Base-Leánál mindenféle árú fogy. Alig jelenik meg új árucikk a piacon, felzeng Base-Lea „énekében”, új betét gyanánt.

És a dallam mindig illik a szöveghez; mindig úgy csengenek a hangok, „mint ha ki lennének esztorgályozva”, mondogatják az árúasszonyok.

Base-Lea buzgalmáról s vállalkozó kedvéről csudákat mesélnek. Még sohasem látták tétlenül ülni; egyre sürög-forog, valami kereset után; semmi sem kerüli ki a figyelmét.

„Tűz és láng ez az asszony”, mondja róla az egész vásártér.

Mily másképen telnek el mégis a szombatok s az ünnepnapok. Azonnal ebéd után feltakarítja Base-Lea a szobát, megmossa gyermekeit s felöltözteti őket; azután önmaga is átöltözik és várja látogatóit. Ezek leginkább vevőiből telnek ki, szolgáló leányok közeli és távoli utcákból. Rendszerint néhány „gávallér” is megjelenik — és megindul a tánc. A kicsi és alacsony szobácska természetesen kissé szűk, de ki venné ezt észre! Az ágyoldalakra ülnek, az asztalra, az ablakdeszkára, — csak hogy a szoba közepe szabadon maradjon.

Base-Lea dirigálja a táncokat és a táncosok zümögő kísérete mellett ő maga hozzáillő dal-
lamokat is dalol. Ő mindig „férfipár” és mint „valódi gavallér” vezeti a hölgyeket. Mozgása, fordulatai oly vakmerők, oly élénkek, „hogy a csudákozástól a feje tetejére állhatna az ember”. Így hangzik legalább is az általános ítélet.

Férje, ki, saját állítása szerint, a táncolásra nem sokat ad, elnyújtózkodik a kemencepadkán, maga mellé veszi kis fiát és fejét kezére támasztva, egy pillanatra sem vonja el tekintetét az ő „öregjéről”. Oly boldog; szíve hevesen dobog az elragadtatástól.

És Base-Lea egyre vidámabb, élénkebb, szenvedélyesebb lesz. Pillanatra sem tud nyugton maradni. Ágál; tesz-vesz a kezeivel, ragyogó szemei-

L. Leighton : Sámson, kit az ázabeliek városukba zártak, éjjel kiemeli a város kapuját és felviszi a hegyre. (Bírák XVI. 3.)

vel integet. Sürög-forog mindenki körül. Ekkor hirtelenül az egyik oldalról megnyílvánul a kívánság, hogy Base-Lea táncolja el a „cigánytáncot”. Ez a szó felvillanyozza mind a jelenlevőket. És viharos ostromlással kényszerítik, hogy belekezdjen a „cigánytánc”-ba.

Es Base-Lea nem sokáig kéreti magát. Sőt, gyakran még a kérésre sem kerül sor. Az önkénytelen ráemlékezés a „cigánytánc”-ra elegendő már néha, hogy Base-Lea lázasan felhevüljön és azután nem képes előbb lecsillapodni, míg zabolátlan, viharzó vágyát ki nem elégítette.

„Szt! Helyet, helyet!” riogat. A vendégek a falakhoz húzódnak, hogy a táncosnőnek tágas hely maradjon, ez meg elhelyezkedik a szoba egyik sarkában, egyik kezével ruháját kissé megemelve, a másikkal meg kendőt lengetve feje felett. Még egy merészen megvonagló vállmozdulat,

a kendő könnyű meglendülése — s ime rákezdí, a dallamot maga elé zúmmögve, a cigányok táncát. Merész és vad ez a cigányének. Felzeng benne az egész nyugtalan és kalandos cigányélet. Majd dühöngve, viharosan sikít fel, mint a szél, mely a szabad, messzi pusztákon süvölt át, a vándorcigányok időszakai hazáján, majd halkán susog, mint a jósló cigányasszony, aki kártyákból kilesi a jövőt, majd egyre erősebb és erősebb lesz és elbödül, mint a medve, melyet láncon táncoltat a cigány, majd pedig lehull a hang s oly titokzatosan morajlik, amilyen a tolvajcigányok óvatos tanácskozása lólopás előtt, majd ismét feldagad és reng és tombol, mintha ezer üldöző kergetné a tolvajt, aki a nyíl gyorsaságával repül lopott lovával a pusztán át.

De a cigánytánc még vadabb és zabolátlanabb. A forgószelehez hasonlít, mely átnyargal a messzi,

végnélküli pusztaságon, feltartóztatlanul és repülő homokdombokat kergetve maga előtt!

És művésziiesen, a legnagyobb tökélytel táncolja Base-Lea a cigánytáncot. A vendégek nem tudják elvonni pillantásaikat a táncosnő lábairól, alig bírják követni mozdulatait s egyre nagyobb bámulattal s elragadtatással vonaglanak meg a nézők vállai.

„Oh, oh, valóban, mintha az ördög bűjt volna a lábaiba“, szakad ki valamelyikükből.

„Valóban, az ördög“, erősítetik a többiek.

De íme vége. Fáradtan hull a székbe és minden oldalról felzeng a bravó és a taps.

„Nos, mint tetszik nektek az én öregem, mi?“ dörmögi a férj a kemencéről, szerető pillantásokkal és boldog mosollyal szemlélve feleségét.

Midőn az alkonyat leszáll, lassankint felhagy a tánc. Hirtelenében csend támad. A vendégek elfoglalják helyeiket. Látszik, hogy készülődnek valamire... Base-Lea énekelni fog. Minden szem feléje fordul; kérések ágaskodnak: Egyikük ezt a dalt kívánja, másikuk meg amaszt. És Base-Lea szemei szikráznak, arca tűzben ég, pillantása mégis komoly, elmélyedő, sőt fájdalmas és melankólikus. Majdnem szomorúnak mondható mosollyal áll meg a szoba közepén és nézi a vendégeket — de nem reájuk gondol —, csak mintegy ködön át látja őket.

„Nos, csend legyen, adta népsége!“, szólal meg végül és félig nyílt ajkairól felszakad a várt hang — a hangverseny megindul.

Rendesen csak szomorú dalokat énekel. „Vidám dal talán ki sem jönne a torkomon“, szokta mondani. Arca egyre komorabbá lesz, komollyá és fájdalmassá, a mosoly elszáll ajkairól. Orcái pirosak, mint a láng s szemei oly szelíden és lágyan ragyognak.

Mindenről megfeledkezik önmaga körül, mintegy álombaveszve leng egyik helyről a másikra. S hangja egyre tisztább és csengőbb lesz s egyre vadabbul hullámszik fel és alá a keble. S oly nehéz a szíve körül s valami hajtja, hogy egyre hangosabban, egyre erősebben énekeljen s úgy véli, hogy történnie kell valaminek az ő éneke alatt s hogy ő oly nyugodtnak és boldognak fogja érezni magát utána.

És az ő dalai, szerencsétlen szerelemtől dalolnak ezek, az asszonyi szenvedésről s az élet nyomorúságáról. Ő meg közben örömtelen létére gondol, mely oly gazdag a nélkülözésekben, a bánatban és a gondokban. Emlékek ébrednek és húzódnak el lelki szemei előtt: változatos képek tarka sora, túlszárnyalva egymást komorságban és bánatban. Egyesek közülök oly elfogóan borzalmasak, hogy Base-Lea egész testében megremeg és hangja reszketni kezd. De hirtelenül felhőköl, ismét tisztán s egyre tisztábban énekel, hogy a borzalmat és a rémületet kiűzze lelkéből. Hogy vajjon sikerül-e? — Most felmerül előtte egy gyermeknek a képe. S mellette egy másik

kép tolakodik elő: egy éhes, piszkos, elhanyagolt gyermek képe. S mégis mindkét kép egy és ugyanaz. Mindakettő a kis Base-Leát mutatja!... Ott a gyermek, amint a természet megalkotta — és itt a szükség és nyomor szánandó áldozata! — S mit énekel most Base-Lea?

A hangok lágyak, olvatagok és reszketőek; a halk viharról regélnek, mely az énekesnő lelkén átdübörög. Majd ismét más képek merülnek fel Base-Lea előtt. Íme, ő szakácsnő egy gazdag úr házában, akinek erőszakosságától alig tud védekezni. De képzelete gyorsan átsuhan e kinos emlék felett — és a vendégek emelkedő tempót figyelhetnek meg a hangon.

De amint azután Base-Lea rágondol, hogy mily vidám és gondtalan, mily vitor és élénk volt is ő egykor, — egyszerre fájdalom és harag fogják el, nem tudja miért — s hangja egyre halkabb lesz, mintha az énekesnő szégyellené magát.

És egyszer, akkor bizony Base-Lea nagy veszélyek felett lebegett: erőszak fenyegette! És ismételtelen remegni és olvadozni kezd a hangja: az énekesnő bizonyára sír!...

És gondolatban gyorsan átsuhan most Base-Lea egész további élete felett. Itt van íme a szerelem, amely nélkül, hogy tudna róla, lelkébe suhan. Azután a boldog órák, melyeket jegyesével a ház előtti kertcskében tölt, ha már a házból mindenki nyugovóra tért; és azután a lakodalom estéje, amelyen oly nagyon, nagyon boldog volt, hogy még egy vidám dalt is elénekelt. És végül a házasság nehéz éve, a keserű szükség, a tengődés egyik napról a másikra.

Az immár teljesen alászállt alkonyat egyre szomorúbbra és búsabbra hangolja a dalolót.

És körülötte mindannyian mintegy varázs alatt görnyednek, mintegy kővé meredtek. Nem mernek mozdulni, nem mernek lélegzetet venni.

A hét éves leányka valamelyik vendég térdéhez simul, mindkét kezecskéjével alátámasztja kis fejét és egy pillanatra sem vonja el tekintetét anyjáról. Kis arcocskája kipirult, szemecskéi tűzben égnek és kis szíve viharosan ver apró mellében.

Nyaranta a nyitott ablak mellett Base-Lea hangja elzeng messze a szegényes utcákon át.

A rozoga házikók alyaiban és kapuinál az utcácska szegény némberei ülnek, fejüket kezükre támasztva; halkán belezümmögnek ők is Base-Lea énekébe és sem kedvük nincsen, sem erejük, hogy helyükből felemelkedjenek, hogy Base-Lea lenyűgöző énekének varázsa alól felszabaduljanak, mely bennük is fájdalmas emlékeket ébresztet.

Szemből azonban, a szabók homályos imaházában éppen az estéli imádságot mormolják. Homály uralkodik még a teremben és a hívek a melankólikus alkonyat homályában ájtatosan és bensőséggel imádkoznak. De egyszerre átenged Base-Lea éneke — és az áhitat szétomlik. Az imádkozók gondolatai elzavarodnak, komor vonásaik megenyhülnek, a szorgalmas ide-oda hajlón-

gás meglassódik és az ajkak egyre vontatottabban nyílnak és csukódnak. Csak a jámbor rebe marad állhatatos; dörzsölve simogatja homlokát, hogy a gonosz gondolatokat elhessegesse. Hangosan felriad: „No, mi az!” A szavak kijózanítóan hatnak a községre. Felhókölnék, ismét áhítattal kezdenek imádkozni, testükkel ide s oda hajlongva. De szívük, az mintegy összegyűrve, távol marad.

Még felcsendül egy magas, hosszan elnyúló hang s aztán csend lesz. Base-Lea befejezte énekét.

A vendégek mélyen fellelegzenek. Morajlás támad, — hangok emelkednek, — az énekesnőt dicsérik:

„Ez volt aztán ének!”

„Ez aztán hang!”

„Igen, ezt nevezem én asszonynak!”

A kis leányka szalad csak anyjához, átkarolja nyakát és hozzásimul, oly szorosan, oly erősen...

„Anyácskám, úgy szeretlek téged”, kiáltja gyermekí gyöngédsége egész hevével.

Az ember is lekúszik a kemencepadkáról és könnytől remegő hangon kérdi: „Nos, mit szólnak az én öregemhez? Mi?”

Base-Lea már mosolyog.

Molnár Ernő fordítása.

SZÁSZ MENYHÉRT: OROSZ ZSIDÓK ÍGY ÉNEKELNEK

A fehér hó

Szibérián a gyémánt takaró,

Halottnak jó, puha kerevet,

megfordult a világ:

remeg a cár és a gettó nevet.

Mert addig repedt a szánkon

a mostoha bánat, a vágytetetés,

míg lehullott róla, mint érett gyümölcs

a nevetés...

Hát részt vehetünk

kifent fegyverrel mink is a táncon.

Nem kell a halálhoz pogrom, se korbács,

meghalhatunk már mink is a sáncon.

S ez is Szabadság!

És fegyverünket maga a cár

Igéret mézével élesre fente,

tudjuk: — hazugság,

s mégis jólesik hinni benne.

Hisz mindig hittünk

és mindig vártunk

görnyedten álltunk,

a vágy előtt, mint ura előtt a szolgál

és ezalatt a könny a szemünket
kékre csiszolta...

Alája árkokat húzott,

s benne a fajtánknak sok ezer évi
bánata úszott.

S most megyünk...

Majd belőlünk építik az emberfalat,

Halni megyünk, nem ölni,

s mint a fű, a kaszák éle alatt

ledölni.

Húszéves izmunk feszül, dagad

az Apánk így küld: —

fiú, sohase add meg magad.

Nehogy e sebzett, e rossz világ

egy Testvérednek, ki később fog élni,

szemébe vágja: — zsidó, nem férfi!

Mert megadta magát egy harcos fagykor,

láttuk mi Északon... akkor...

...gyávaság... félelem...

Olvassad... hogy ír a történelem.

Tehát megyünk: —

mert embergulákból épül a világ

s a véres földből dúsabb lesz a vetés

pírosabb a virág...

S mindenütt kacagás, nevetés.

Megyünk:

és gondolunk majd az ősökre,

elesett hősökre.

Felnézünk majd az égre, a kékre.

Gondolunk Istenre, mindenre.

Megyünk:

s ha piros vérünk a hóra hull,

azt hisszük, pipacs nő ottan,

s meghalunk, jaj nélkül, szótlanul...

BEKÖTÉSI TÁBLÁK

a

Múlt és Jövő 1914-iki évfolyamához

Ára portóval együtt 2 korona 30 fillér

A díszkiadáshoz portóval együtt 3 korona

Megrendelhetők a Múlt és Jövő kiadóhivatalánál Budapest, VI., Podmaniczky-utca 6.

TOLL- HEGYRŐL

LEVÉL SEBESÜLT ÖCSÉMHEZ. „Szeretett öcsém! Az újságokban olvasom, hogy a sebesült katonák részére könyveket, olvasmányokat kérnek szórakozásul. Neked bizonyára nincs szükséged ilyenekre. Hiszen te a hadi kórházba is magaddal vitted azokat a szent könyveket, amelyeket nehéz borjúdban Galícia erdőin és Oroszország mocsarain át teherkönnyítésül cipeltél és ha a srápneltűz szünetelt, ha a lövészárókban egy kis ünnepi nyugalom köszöntött be, te be-bepillantottál a szent írásokba és egy pillanatra úgy érezted magadat, mintha otthon volnál és így használad ki a „boltos-szüneteket“ egyik kuncafttól a másikig... Neked van olvasmányod, mégis küldök neked egynéhány lapot, olvasd el ezt is. Hiszen most közelről érdekel. Mert rólad is van szó benne. Olvasd el, de gipszbe fészített karod ne remegjen a dühtől, és vitézségi éremmel ékesített melled ne dagadjon a haragtól, ha olvasod a szörnyű rágalmat, hogy a zsidók kivonják magukat a haza szolgálatából. Olvasd el és mosolyogj rajta, mint ahogy őseink mosolyogtak minden korok Hámán-jainak vádjain. Mosolyogtak, de a szívük vérzett, sőt gyakran a fejük is. Olvasd el azokat a cikkeket és tedd el kis fiaidnak, mire megnőnek. Talán akkor sem lesz jobb a világ, a gyűlölet akkor sem fog lelohadni és ha lázadoznak a sors ellen, mutasd meg nekik sebhelyeidet és vitézségi érdemed és így szólj hozzájuk: fiaim, mi türesemre vagyunk teremtve, nekünk tünni kell, tünni és dolgozni a szebb időkért. Látjátok, fiaim, én résztvettem a mi nagy nemzeti szabadságharcunkban, tiltott eledel még a csatatéren sem érintette számam, kenyéren és vízen éltem — ha volt, katonasapka alól kikandikált a tincsem és mannlicheremre reá hullott a sűrű szakállam. Így feküdtem a nedves lövészárókban és minden pillanatban elhangzott valamelyik bajtársam ajkáról a „semá jiszróel“. Kaptuk és osztottuk a halált félelem és remegés nélkül és ezalatt otthon megírta néhány zsidógyűlöleten élősködő fiatalúr, hogy a zsidó kibújik a katonaság alól... Így volt ez, fiaim, akkor is. Pedig hogy szerettük mi egymást a lövészárókban. Milyen gyönyörű is volt az! Ott nem volt sem zsidó, sem katolikus, sem református, csak bajtárs. Sokszor elővettem és újra-újra elolvastam atyám héber levelét, hogy „büszke reá, hogy az ő fia is résztvesz ebben a szent háborúban. Az oroszokat pusztítani, ez most a legnagyobb vallásos cselekedet!“ Így írt az öreg talmudtudós, aki békeidőben rá se tudott nézni a fegyverre. Ilyen lelkes és izzó volt a levegő és mi azt hittük, hogy a zsidógyűlölet hangja most már elnémult

örökre. És látjátok, fiaim, itt az írás... Még csörgött a kard, még ropogott a puska, még dörgött az ágyú, patakokban folyt a zsidóvér a hazáért, és voltak, akik ezt merték írni!... A gonoszagtán sohasem fog kipusztulni a földről, de aki büszkén, felemelten hordhatja fejét, annak lelke boldog akkor is, ha gonosz szemek sandán pislantanak feléje. És aki szereti hazáját, híven szolgálja akkor is, ha e szent munkája közben sáros szitkokkal dobálják...“

„ZSIDÓ MENEKÜLTEK KERESIK HOZZÁTARTOZÓIKAT.“ A háború legszomorúbb olvasmánya ez a rovat, amely egyes zsidó lapokban rettentően nagy helyet foglal el. „Markus Tabak Streliskből keresi 72 éves anyját, Channa Tabakot“, „Artillerist Mandel Tell Ostrozsecből, sebesült a boszna-brodi kórházban, keresi feleségét s 6 gyermekét“, „Efraim Nachum Kaminker metsző Kozlowból keresi 4 éves fiát, Jichakot és 3 éves leányát, Leát“, „Szara Nussbaum Moszoiszkából 8 gyermekével keresi férjét, Lazar Nussbaumot“, „Egy hároméves leány, Ráchel Liebling, Kolomeából keresi szüleit, Mózes Lieblinget és nejét“. Mennyi szívtépő tragédia szól ebből a pár apróhírdetésből, amelyeket százával lehetne összeírni a zsidó lapokból. És utána olvashatjuk pendantul egyes nemzsidó lapok szellemes csipkedéseit, hogy a zsidó elmondhatja Bánk Bán után szabadon: „Nincs a háborúban nyertes csak én.“

EGY EGYETEMI TANÁR, aki békeidőben azzal szokta zseniálítását és zsidó származásáról való teljes megelégedését bizonyítgatni, hogy a nagy történettudományi aparátussal kimutatja a spanyol inkvizíció helyes és egyedül üdvözítő voltát — most, a háború idejében is még abban a hitben él, hogy az embereknek nincs más gondjuk, mint hogy a professzor úr multját és születési bizonyítványát kutassák. És még most is szükségesnek találja zsidó származása elől az antiszemitizmus fedezékébe ballagni és tanítványait, az ártatlan egyetemi „golyákat“ arra oktatja, hogy milyen nagyszerű feladata van a katolikus gazdasági szervezkedésnek, de különösen a „katolikus pénzintézetek“-nek, melyek „hivatva a lelketlen zsidó tőke kiszorítására“. A derék történettudós, aki úgylátszik a pénzügy tudományához sem ért, egyéb hivatásra nem tartja képesnek a katolikus pénzintézeteket. Például arra, hogy a hadikölcsönre mentül nagyobb összegeket jegyezzenek. Ez nem fontos a tanár úrnak. Csak az, hogy a katolikus pénz kiszorítsa a zsidó tőkét, amely oly hazafias serénységgel sietett eleget tenni a hadikölcsön felhívásnak. Az antiszemitizmus tudósa szerint ez is csak hideg számítás lehet, mert a zsidóban minden csak számítás, hiányzik belőle a szív, a konceptus, a zseniálítás. A bölcs professzor zsidó szülei megfordulhatnak a sírjukban. S mi végre tudjuk, miért hiányzik a renegát professzor úrból a zseniálítás, a konceptus, a szív. *Secundus.*

REGÉNY.

KACZÉR ILLÉS:

KHAFRIT, AZ ÉGYIPTOMI ASSZONY

— BIBLIAI REGÉNY —

IZRAEL KIRÁLYA

Jűnn az utcákon tomboltak a fegyveresek, a győztesen hazatérő törzsek férfiai és ezernyi-ezer torok ostromolta a cédruspalota oszlopait:

— Üdv Jérobeámnak!

— Éljen Izrael királya!

— Dicsőség és magasztalás a győzelmes vezérnek!

Jérobeám az ajtóban állott és nézte az egyiptomi asszony táncát. Remegő kábaság ömlött el a testén: eltárt karja, fűrtös-szakállas feje, a térde s a vállá — mindene remegett. Egyébként mozdulatlanul állt az ajtófélfák között, mint valamely erős cédrus, melynek a küszöb alatt futkosnak a gyökerei és lomb-üstökében viharok alszanak.

— Látomány, — sugta önmagának az aranyvértés vitéz és nem mert előrelépni, nehogy a látomány szertehulljon. A kuksoló rabnók zenéje, az utca örömrívalgása, az egyiptomi asszony ruhátlan tánca: ő mindezt százszor álmódta el magának. Éjjel a nyoszolyáján, esténként, ha magányosan kószált a holdsütötte táborban és nappal, ha lován ülve barangolt úttalan földeken. Az éji árnyak közt ott táncolt Khafrit: az ő fátylai könnyűek és nesztelenek, mint maga az árnyék. A holdsugár ezüstjén ott táncolt Khafrit: a bőre hűvös holdfényből van szövve, körmén, fogán, szemetejében a hold ezüstje rezzen. A napsütés parázsán ott táncolt Khafrit: a teste forró, mint a delelő nap tüzesője, a lelke kristályos, mint egy szíkrázó ékkő a napon... Amaz éjszaka óta, hogy megölte Elpaált, aki táncoló asszonyáról áradozott neki, be sokszor látta, amit most látott. Igaz, nem ilyen tisztán és nem ilyen soká. Az asszony kárhozatos meztelensége sohasem izgatta ilyen hűsvér-valóságban, mint most. A teste illatai se rohanták meg ilyen forrón. S a sokaság hódolata, máskor ha látások kápráztatták, távolibb volt és elmosódottabb, nem ily harsogó. És az argamannal betakart, aranyláncokkal ékesített borjú: ezt nem is látta máskor... Behúnyta szemét: csak az utca üdvkiáltásait halotta, a látomás eltűnt. Mi ez? Máskor annál világosabban látott, minél hűnytabb volt a szeme. Sietve föl-nézett. Megint látta a meztelen asszonyt. Látta, hallotta, érezte a teste melegét s beszívta a teste illatos páráját.

Pár lépést tett előre.

— Királyné, — szólott — eljött érted szerelmesed, Izrael királya.

Khafrit ránézett és ijedten magára kapkodta fátylait. Azután intett a tamahulányoknak, kik testére csavarták a hűvös gyolcsokat. Lassankint eltűnt pompás meztelensége, csak az alsó karja meg a nyaka maradt födetlenül. A villogóan fehér vásznakban — szeme ellenséges szigorúságot öltött, rideg méltóságot minden vonása — olyan volt Jérobeámnak, mint egy hófödte hegy: hideg, gögös és elérhetetlen. Most már nem érezte királynak magát, csak cselédnek, aki szolgálatot teljesített és nyújtja markát jutalomért.

— Fejedelemasszony, — szólott alázattal — Elpaál már nem él. Most már megengedheted, hogy megérintsem a kezedet.

— De él, — tiltakozott Khafrit s az ápiszra mutatott. — Ebben él a lelke. Nézd, hogy fölgyúlt a harag a szemében, ahogy meglátott téged itt ebben a szobában, amely csak őt illeti. Te idetolakodtál az ő háza szentélyébe.

A hangja haragos volt s Jérobeám megrettenve összébbhúzódozott, mint ostor alatt a rabszolga. Hol Khafritra, hol a bikaborjúra nézett. Nem értette a dolgot. Hát nem Khafrit akarta Elpaál halálát? S az állat? Igazán Elpaál lelke él-e benne? Az ápisz szemébe tekintett. Megzavarodott. Csakugyan Uriás fiának bosszúálló szelleme, mintha valami ablakon leselkednék reá, ott ül az állat vérekes szemében.

Az egyiptomi asszony Jérobeám elé lépett.

— Vitéz, — mondotta — te fogadkoztál keményen, hogy meg fogod ölni Jédutunt. És nem ölted meg. Gyáva voltál, jérusálemi, gyáva, gyáva.

Jérobeám értetlenül hebegett:

— Hogy Jédutunt megölöm? ...

— Gyáva voltál. Nem mertél megvívni vele.

Ő aztán megölte Elpaált. Én tudom, hogy ő gyilkolta meg. Mindig gyűlölte s a hatalmára áhítozott. Engem is gyűlölt, mert én is gyűöltem őt. Miért nem vívtál meg vele, mondd?

— Asszonyom, Elpaált nem Jédutun ölte meg.

— De Jédutun. Ő ölte meg másodszor is s az első életét is csak ő olthatta ki. Vagy talán te jobban tudod? Te talán láttad, ki gyilkolta meg Elpaált? Mondd hát, ki volt? Mondd meg, ki volt s én magam szürok gyilkot a hitvány szívébe. Vagy átadom a Véneknek: taszítsák a mélybe a Rettenetek Szíklájáról, vagy kövezzék meg mindenenek szemeláttára és irtsák ki emlékét is a gyülekezetből.

— Én nem láttam, — szólott Jérobeám tétován. — Én nem tudom, ki volt a gyilkos.

— De én tudom. Jédutun volt. Jédutun, aki náladnál sokkal erősebb. Akí csaknem olyan hatalmas, mint Salamon a jérusálemi király.

Jérobeám dolyfösen felkacagott:

— Salomonnál én ötszörte hatalmasabb vagyok. Ő már csak két törzsön királykodik, én

tíz törzsnek vagyok az ura. Hallod-e a sokaság lármáját? Izrael királya vagyok. És az én adófizetőm immár Hámát-Sóba, az én szövetségeseim Hadad, Edom fejedelme. És Rézon, a damaskusi király az én üzenetemet várja, hogy Jeruzsálem ellen induljon és megdöntse Dávid fiának uralmát.

— Ha erősebb vagy Salamonnál, miért nem vívtál meg Jédutunnal, aki szolgája Salamonnak? Jédutun, meglásd, legyűri Edomot, megveri Damaskus zsoldos katonáit és téged is meggyőz, noha most melletted a nép. Jédutun szétmorzsolja a te szövetségéidet, mert Jédutun földfeletti hatalmakkal szövetekezett.

Jérobeám bizvást csodálkozhatott később: honnan tudta Khafrit mindezt oly előre. Pár hét múlva csakugyan híre érkezett, hogy Jédutun Hadadra támadt, Salamon föllázadt hűbéresére és megverte seregeit. Azután Rézontól érkezett gyorsfutár Jérobeámhoz, hogy jöjjön a felmentő hadal, mert Juda, Benjámín és a jeruzsálemi fegyveresek élén Damaskus ellen indult Salamon hadnagya.

De Jérobeám, noha Hámát-Sóbában kemény szövetségre szerződött Edommal is, Sírival is, nem sietett szövetségesei segítségére. A tábor is erősen megcsappant már, a zsidók lassankint hazatértek: kiki hajlokába, ám Izrael királya csak nem mozgott ki Thirsából.

Még folyt az ostrom, melyet az egyiptomi asszony szerelméért folytatott és ezt a világ minden hadi diadaláért sem hagyta volna abba. Eleinte kért, könyörgött, koldult, később szenvedelmes akaratú ostromolta az egyiptomi asszonyt.

— Te tettél királlyá engem — szólott egy nap Khafrithez... odakünn lázasan, buján égett az alkony, mintha örökre kilobbanni készülne minden, ami nappal és világosság — te adtad a királyságot és én királynővé akarlak tenni. Hiába ellenkezel: asszonyommal tézlek. Ágyékdoból hatalmas uralkodók sora sarjad majd elő s a te erős fiaidnak fognak majd hódolni a jövődök népei. A krónikák könyvében rólad írák meg, hogy te voltál Izrael első királyának felesége, a királyok anyja. Most már hiába gúnyol a szemed: akarlak. Én király vagyok s a szemedben is uralkodom. A szájad is az enyém s a szó is, amely nyelveden vajudik ellenem. A karod is az enyém, s ha parancsolom, a nyakamba fonódik. Az ajkad is az enyém s ha azt mondom csókolj vele, hát csókolysz. Még mindig makacskodol? Nézd, a nyoszolyánk zöldellő, a nyoszolyánk virágos, szebb és erősebb, mint a Salamon ágya, amelyről énekek szállnak. A szájamon csókok zsaratlanak s a szemem a testedre éhes. Látni akarom a testedet. Bontsd le magadról a bársonyt, hadd nézzem a bársonyok bársonyát: a bőröd. Szakítsd le a ruhádat. Ha nem teszed: letépek én. Ne vergődj. Fázol? Szememben a nap melege, szájamon a mélységek forrósága: majd megmelegszel. A karommal magamhoz szorítlak, a testembe ol-

vasztom a testedet. Lehűnyod a szemedet? Hűnyd le. Bévül is engem látsz magad előtt. Én vagyok a te urad és parancsolód. Mit mondasz? Elpaál? Nem vagyok Elpaál. Jérobeám vagyok. Jérobeám, Nébatnak fia, királya Izraelnek. A férjed, igen a férjed vagyok. A két karommal eljegyeztelek, a számmal pecsétet teszek ígéretemre s az első érintéssel asszonyommal tézlek. Ez nálunk törvény. Asszonyom vagy Khafrit, királyném vagy s én urad vagyok, királyi párod vagyok.

Khafritot magával sodorta Jérobeám parancsoló szenvedélye. Odaadta magát neki s a teste Elpaált álmodta. Első férje lángoló szerelmére emlékezett, a csókja tüzére, karja erejére és boldogan súgta:

— Elpaál, Elpaál! Visszatértél, Elpaál?

Amikor részegsége elmúlt, hirtelen józanodott. Mint aki álmodozva ül ringó hajón s egy erős kezű kéz a vízbe taszítja. Meggyűlölte önmagát és Jérobeámot, aki megkörnyékezte és megcsalta.

— Meg ne érints! — tiltakozott a legközelebbi napon, amikor Jérobeám kábultan a vágytól közeledett hozzá. — Meg ne érints király, én nem vagyok rabasszony, akiért kinyújthatod a kezdet. Nem vagyok zsákmány, melyet a hódító hatalmába ejthet. A fejedelem asszonya vagyok. A halott fejedelemé, aki most második életében is magának követel.

— Nem vagy rabasszony, és nem vagy a fejedelem asszonya: a király hitvese vagy. Királyné vagy Khafrit, Izrael királynéja. Holdnak jöttél te Thirsába, hogy uralkodj és tündökölj, hogy távoli népek bámuljanak téged. Eddig írigy felhők borították el a ragyogásodat. Én azonban, aki hatalmas vagyok immár, felnyúlok a magasságokig s erős marokkal szaggatom a fellegeteket rólad. Királyné vagy Khafrit, és bévilágítod Izrael messzi égboltját.

— Nem vagyok királyné. Elpaál asszonya vagyok. Övé a testem és övé a tisztaságom. Elpaálé, aki elment, de tárt szerelemmel várakozik rám az egek pítvarában. Elpaálé, aki magának hozott el Egyiptomból. Elpaál asszonya neked idegen asszony: eleven kiáltás, tiltó tilalom. Ne nyúlj hozzám, király.

— Nem vagy Elpaálé, az enyém vagy. Enyém mindened mindenestül. A tested, a lázad s a szerelmes örömed. Elpaál csak elhozott Egyiptom virágos berkéből, de nekem hozott. Nekem, Jérobeámnak, Izrael királyának. Hiába plántált a maga kertjébe: ott idegen virág maradtál. Gyökereid nedvek után sirtak, szikkadt leveleid harmatért bánkódtak, esőért és gyümölcsérlelő napfényért a szirmaid. Elpaál kertjében minden illatot elsőhajtottad volna. Nekem kellett jönnöm, hogy talajt adjak tengő pompáidnak. Jönnöm kellett, hogy megmentslek a szerelemnek, mert te nem szeretted Elpaált.

— Ne vádolj király, én szerettem őt. Most tudom csak, hogy senki mást nem szerettem szerelemmel, csak Uriásnak fiát.

— Nem, nem szeretted. Nézzed meg a csillagokat, megmondják. Nézzed meg a csillagokat és megtudod, hogy a csillagok nekem szántak téged. Aminthogy a hatalmat is nekem tartogatták. Hatalmat ígértek a hatalmak, de tenélküled nem hatalom az én hatalmam. Nélküled hitvány kis hernyó vagyok a cédrusóriás egy levele alatt; pók, mely a királyi palota egyik zugolyában eregeti fonálát. Nem akarok féreg lenni, mert én magam vagyok a cédrus. Enyém a királyság, a nép, az ország és a paloták, nem mint a csendes póknak, a királyi ház egyik rejtett szeglete.

— Én nem vagyok a tied és nem is akarok a tied lenni.

— De enyém vagy és enyimmé tészlek örökre. Ha Elpaálé voltál is, amíg élt, most már nem lehetsz az övé. A Jehova, aki nekem az uralkodást adta s a te isteneid, akik idehoztak téged erre a földre, Elpaál halálát akarták. A te ajakad még Elpaál száján is nekem érett. A karod még Elpaál derekán is reám áhítozott. A lelked engem hívott. Mert Elpaált te nem szeretted soha.

— De szerettem. De szerettem. Szerettem.

— Áltatod magadat. Amikor Nőből Thirsába kísértetek, már akkor tudtam, hogy magamnak hozlak. Amikor Jerúsálemben felém vágatott a megvadult elefánt, Elpaál elől kergetett a kettőtök végzete. Egyötöknek meg kellett halni, s ha te halsz meg akkor, én veled halok. A sors pergaménjén egymás mellé írták a mi nevünket és élve vagy holtan: nekünk társulni kellett. Amikor jerúsálemi Salamon kertjében strázsát álltam és te kijöttél hozzám: a mérhetlen messziből végre felém indultál. Béhúnyt szemmel, reszketeg vággyal indultál elébem, mert rád parancsoltak a földfeletti hatalmak. Vagy ahogy te mondtad, az az egyiptomi istenasszony, aki a szépség s a szerelem anyja s aki csillagszemével a szeretkezőket figyel. Te akkor lehajtottad a fejedet és én akár meg is csókolhattalak volna, mert kezdted az enyém lenni. De nem nyúltam hozzád. Jérobeám, a közönséges fegyveres nem merte megérinteni a király Jérobeám asszonyát.

— Elpaálé voltam akkor és Elpaálé vagyok most is. Az ő Isise vagyok, mert ő Osiris, aki vár rám. Jaj, mit fog szólni Osiris, ha megtudja, hogy Isise hűtelen lett hozzá!

— Hozzá te nem lehettél hűtelen. Csak hoztam. Amikor Elpaál ölelt, hűtelen voltál, mert nekem teremődött a te gyönyörű szépséged. Az enyém voltál, az enyém vagy s az enyém leszel. Lám a tested már reszket. Várja a karomat. Átkarolom a testedet. A szájad vonaglik. Lecsókolom a szádat: ne vitázzon. Ez a forró, véres karmazzsin nem arra való, hanem hogy csókoljon. A szemed nem azért van, hogy a messzibe nézen, csak hogy a szerelem könnyeiben ragyogjon. Hogy a szerelem ujjai alatt lehunyódjon. Hallgass, húnyd be a szemed és csókolj. Ittasodj meg a csóktól, amit kapsz és add vissza részegen és

megrészegetőn. A te csókjaid jobbak a bornál, amely a basáni tűzhányók láváján termett s a te orrodnak illata mint a damaskusi ligetek fűszere. Hajolj reám. Bóduljon bele a te szép, akaratos tested az én erős, szilaj testembe...

JÉROBEÁM FUTÁSA

Jérobeám száján, szemében s a karjában lenyűgöző erő parancsolt s ez erő alatt Khafrítnek úgy hajlott vonaglott a teste, akár a kigyóé a bűvölő veszeje alatt. Szinte kívánta őt a testével, melyhez akárhányszor a lelke is hozzátapadt, miként kristálypohárhoz a forró lehellet. Később aztán ha kihűltek a vágyai, erősen szegyenkezett, mint a szütleány, akit megrabolnak és Elpaál miatt testiséggel, hűtlen lélekkel vádolta magát. És háromszoros gondddal becézgette az ápiszt, hogy kiengesztelje Elpaál lelkét:

— Elpaál szelleme, — szólott az ápiszhoz — ne neheztelj rám. Én csak téged szerettelek. És téged szeretlek most is. És várom, hogy újra egyesüljek veled Aarru országában, a zengő és fényes illatok földjén. Elpaál szelleme, engesztelődj, ő heves és erőszakos férfiú s én gyöngé vagyok. A testemet elrabolta, de a lelkemet, az álmaimat tisztán megtartom neked. S amikor társulni fogok veled, érintetlen leszek, tiszta leszek, tiszta, tiszta, tiszta.

Ezek a szavak eleinte megnyugvást hoztak Khafrítnek. De később, ha a borjúra nézett, valami sanda rosszalást látott a szemében, ami nyugtalanította... Elpaál haragszik. Az állat üldözi a szemével. Jérobeám pedig uralkodik a testén. Mit tegyen?

Megölette az ápiszt.

A tetemét bebalzsamoztatta s a szent szertartások szerint elkészíttette a múmiáját. Többé az állat se mereszti rá a szemét és Elpaál is kiengesztelődik. Még hálás is lesz. Mert végre felszabadul a lelke, melynek bolygania kellett volna.

— Elpaál, Elpaál, — suttogta esténként, ha a csillagos égboltra emelte arcát, — úgye már boldog vagy. Végre Ailu fénylő, illatos mezőin sétálhat a te jószágos szellemed. Az ápisz testét, amely test a te elpusztult tested helyett, megőriztetem az örökkévalóságnak, hogy örökön ott sütkérezzen a lelked a boldogság napfényén.

Álmaiban meglátogatta a boldog Elpaál és hálából magával vitte az égi utakra. Aranyos öltözék volt a régi férfiún, gyöngéd és heves szerelmek a karjában és a száján. Csak a szemében — mintha az ápisz két nagy szeme lett volna — égett neheztelés.

— Hűtelen vagy Khafrít. Hűtelen vagy. Hűtelen, — ezt mondta ez a neheztelő nézés és Khafrít, ha felébredt, mindig érezte magán első férje szomorú szemét.

Szerette volna kiengesztelni a bús-haragos szempárt, amely akkor is nézi, amikor ő nem is gon-

dol reá. S valósággal föllelékezett, amikor a király egyik futárja olyan hirt hozott, amely mindenki mást megrémített Thirsában.

— Jédutun már végzett Edommal, — ekként lelkendezett a hírhozó — és immár nem Damaszkusra indul, hanem Thirsa ellen. Rézon zsoldos táborával a döghalál hadakozik és Salamon hadnagya, féltvén hadait a nyavalyától, sietve megfordult s gyors léptekkel közeledik Manasséba erős seregével.

— Végre! — gondolta Khafrit. Végre kiszabadul az erőszakos Jérobeám hatalmából és visszadja magát Elpaálnak. A hatalmas jerusalemi sereg le fogja győzni Jérobeám maroknyi csapatát (a nagy tábor rég hazaszéledt). És Jédutun meg fogja ölni őt is. Kétségtelen, hogy megöli, mert gyűlöli s mert felesége a pártító Jérobeámnak.

Csak a haldoklástól félt, a fegyver fájdalomtól: a halált színte várta. A halálnak már barátságos ábrázatot faragott lelkében Elpaál, aki előrement és tárt szerelemmel várja őt odafenn.

Amikor egészen közel volt a jerusalemi sereg Thirsához és Jérobeám kicsiny csapatát rendbeszedve elszántan készült a harcra, Khafritot megrohanta a rémület. Visszatért minden félelme, gyűlölete és iszonyata, amit Jédutun ellen érzett és riadt izgalommal sürgette Jérobeámot, hogy fusson Egyiptomba.

— Végy magad mellé néhány száz manasseit és siess Asdódba. Ott szállj hajóra és szaladj Nőfba. És menj el Sésákhoz, a nagy fáraóhoz. Mutasd be neki Izrael hódolatát és kérj tőle sereget, hogy megvívhasd Salamon hadaival. De siess Jérobeám és ügyelj az életedre.

Legmeghíttebb egyiptomijait küldte vele Khafrit a menekülő királlyal, hogy szószólói legyenek a fáraó előtt... Csak Jédutun miatt teszi, — áltatta magát. — Hogy ez a gyűlöletes férfiú kitakarodjon az életből és a nép csudálatából. Veszzen a csatában minden ő katonájával együtt: hadd átkozzák őt, szüntelénül átkozzák Jerusálem hitvesei és anyái.

Jédutun, miután Thirsa önként megnyitotta kapuit, csak egy-két napig vesztegelt a városban. Thirsai harcosait most mind hazaeresztette, ő pedig Juda és Benjámin törzsével s a jerusalemi fegyveresekkel sietve visszatért Jerusálembe... A királyi városban pihegő szerelemmel várta őt aggódó ifjasszonya: Abigail.

— Most megmenekedett, — mondta a régi gyűlölettel Khafrit. — De még visszatér Jérobeám, sikraszall ellene és végez vele és valamennyi harcosával.

Jédutun miatt türelmetlenül várta Jérobeámot. De Jérobeám nem jött és Khafrit kezdte elfeledni Jédutunt és a haragot, amit ellene érzett. Ellenben Jérobeámot csak várta tovább. Ha eltárta karját: várta Jérobeámot. Ha sóhaj röppent el a száján: várta Jérobeámot. Ha táncolt, ha éneket hallgatott: várta. Minden nyugtalansággal, ami szívéből áramlott: várta.

S a szívéből egyre erősebben áradt a nyugtalanság. Valami édes ijedelemmel vette észre, hogy most már nem egyet dobban a szíve, hanem ket-tősen ver. Valaki van odabenn és lélekláz, sóhaj, suttog, hallgatózik, kapirgál és fölemeli fejét. Talán a forró, piros húsdarabot nézi és csudálja: a szívet, amely életet hint le rá, mint a Nap az ébredő világra.

Elpaálra emlékezett, aki nem adott neki fiát. Pedig be kellene! Hórusz lenne, aki megbosszulja atyja halálát. Azután boldogan gondolta, hogy így is jó. Jérobeám fia is megbosszulhatja Elpaált. Jérobeám Jédutunt fogja megölni, a fia Jédutun fiai ellen fog győztesen viaskodni.

Most még többet gondolt Jérobeámra. Az aranyvértes vitéz, kit álmaiban magához citált, lassan-lassan levedlette Elpaált. A zömök férfiú megmagasodott, sima haja fűrtökre göndörödött, homloka szélesre merészedett és kis puha szakáll az állán kalandos kéthegyű szakállá formálódott. Elpaál egészen eltűnt és Khafrit nappali és éjszakai álmai Jérobeámot uralták.

Most még türelmetlenebbül várta Jérobeámot. De nem jött. Még hír sem érkezett róla Egyiptomból. Se jó, se rossz.

De jött egy hír másfelől, egy hír a jerusalemi udvarból, amely mindenüvé gyászt vitt és megdöbbenést.

— Meghalt Salamon, a zsidók királya.

Khafrit a gyász hír hallatára felujjongott.

Stafétát futtatott Nőfba: most már hazatérhet Izrael királya. Ha nem is ad Sésák sereget.

Aranytokos pergamenen levelet is küldött az urának. A levél telve volt okos tanácsokkal és félős szerelemmel. A végén ezt írta Jérobeámnak Khafrit:

— Jöjj sietve, jöjj gyorsan. Sebesszárnýú hajón jöjj és jöjj száguldó lovon. Óhajta nép, melynek királya vagy és vár szerelmes asszonyod, kinek méhe gyermeket fogadott tőled.

KIRÁLYVÁLASZTÁS SIKEMBEN

Salamon fia pedig elméne Síkembe, hogy ott magát királlyá kenetné.

Síkemben gyülekezett a nép és itt tanácskozott a törzsek két királyválasztó alkotmánya. A Vének synhedrionja és az Ifjak Tanácsa. Mindkét testületnek hetven hetven tagja volt.

A Hetvenek, akik még Salamon király tanácsosai voltak, egy-két ellenesen vélekedő kivétellel azt tanácsolták a népnek, hogy válassza királlyul Rhoboámot. Ellenés is csak azért volt egy-kettő, mert a Hetvenek Tanácsának sohasem lehetett egyhangú határozata.

Ha gyilkos felett ítélkezett a Synhedrion és hetvenen a halálos ítéletet mondták ki, semmis volt az ítélet, mert ellenvélekedésnek is kellett lennie. Támadnia kellett néhány vitázó szónak, amely védi a bűnöst. Mert vitatkozásban tisztul

a látás, élesbül az elme és vérteteket kap az igazság.

Ezúttal is csak a Synhedrion törvényei szerint járt el a két tanácskozó gyülekezet. A nagy többség Rhoboám királyságát óhajtotta, a parányi kisebbség pedig amellet kardoskodott: éljen a nép királyválasztó jogával és válassza azt, akit éppen akar.

— Saul — mondták ezek — az egész nép választotta ura-királyává Mispában. Dávidot Hebronban csak a Juda törzse kente királlyá, de mert szanta Isbósetet, Saul fiát csak Abner fegyveresei tették meg uralkodónak, hamarosan elpártolt a nép ettől a fegyver-választotta fejedelemtől és Dávid trónusát sereglette körül. Később Absolon királyságát kívánták a törzsek, ámde Absolont megölte Joáb, Dávid hadnagya. Dávid király holta után a nép Adóniát óhajtotta: emezt Salamon hadnagya, Benája küldte a halálba. Salamon uralkodását senki sem akarta, ő azonban beleült a királyi székbe, anélkül, hogy megkérdezte volna a népet. Salamon nagy és bölcs uralkodó volt, de nem a nép tette meg fejének. Az pedig nem lehet, hogy egy férfiú felálljon és mondja a százezreknek: én vezetni akarlak titeket, — a százezrek szemelnek ki egyet, mondván: te vezess minket. A király a népért van, s a nép, ó Jákob fiai, azt szemeli ki királyául, akiről tudja, hogy érette van.

A Rhoboám-ellenes beszédek a két synhedrionnak csak egy-két embere hirdette, de a népsokaság örömeztőbb tódult ezek köré, mint a Tanács Oszlopoi alá, ahol a nagy többség Salamon és Rhoboám erényeit magasztalta. A nép között heves viharokká hatalmasodtak az apró szelecskék, amelyek pedig csak arravalók voltak, hogy a Hetvenek akaratát megérleljék.

A törzsekben feléledtek a régi indulatok. Felszakadozott a Salamon ellen való gyűlölség, melyet csak az imént vittek haza magukkal Hámát-Sóba alul. Megemlékeztek Jérobeámról, ki győztes vezérük volt s akit a győzelem mámorában királynak kiáltottak ki Thirsa utcáin.

— Jérobeám hazajött — ujságolta ekkor néhány későn érkezett manassei — és húszezer egyiptomi harcossal Thirsában vesztegel.

A népben végigszaladt a hír s a nyomában ez a kiáltás:

— Menjünk Jérobeámért.

Jérobeám másnapra megérkezett. Élre állott a sokaságnak és elvezette Rhoboámhoz.

— A te atyád — szólott ravaszul alázatos hangon — nagy terheket rakott miránk. Kérünk, vedd le rólunk a nehéz igát, hogy szolgálhassunk neked. Kevesbitsd atyád súlyos adóit, melyet nem bír ez a nép, mert a nép szegény. Könnyebbitsd meg atyád nehéz szolgálatját, mert a népnek otthon a saját háza körül is elég dolga van. Egyiptomban szolgaságban éltek elődeink és építének királysirokat és városokat a fáraónak, aki istennek mondja magát. Atyád Millóban, Thad-

morban és a többi kulcsos városokban ugyancsak a nép tizezreit dolgoztatta. Ez a föld nem a fáraó-isten országa, mi szabad nép vagyunk s itt mindenki önmagának akar építeni. Kérünk ó király, könnyebbitsd meg a jármot, melyet atyád ránk rakott és mi szolgálunk neked.

E beszéd hallatára igen feldühödék Rhoboám. De nem mutatta dühét. Atyja tanítására gondolt:

— Ne hallgass a haragnak szavára — mondtotta volt a bölcs király — és ne cselekedj én szerelmes fiam a gerjedelem tanácsa szerint. Mert felette rossz tanácsadók a harag és a keserű indulat.

És Salamon fia jámbor arccal, nyugodt hangon ezt mondta Jérobeámnak és a gyülekezetnek:

— Két napig hadd gondolkodjam a dolgon. Harmadnapra megadom a választ. Most elmehettek. Az első napon a Vénekkel tanácskozott Rhoboám. Másnap az Ifjakkal. A Vének engedékenységet tanácsoltak.

— Fújj rá a szikrára enyhe leheléssel — mondtotta az agg Kálkol — és elalszik. De ne támassz vihart ellene, mert fellázad és végigszalad a láng minden határaidon.

Az Ifjak haragosan tárgyalták a dolgot:

— Lázadó, kemény nyakú fajta. Kevés nekik a szabadság. A szolgálatot megtagadják és olyan királyt akarnak, aki nekik szolgáljon.

Rhoboámot magával ragadta a harag és harmadnap az Ifjak tanácsa szerint imígy szólt a gyülekezethez:

— Az én legkisebbik ujjam temérdekebb atyámnak egész derekánál. Atyám megnehezítette a ti ígátokat, én még nehezebbé teszem. Atyám ostorral sanyargatott titeket, én majd skorpiókkal ostromlak benneteket.

A törzsek háborogtak:

— Semmi részünk Isai örökében. Menj Jérusálembe, Rhoboám, uralkodj Dávid városán és Millóban. Mi nem vagyunk Dávid leigázottjai. Mi adtuk atyáidnak a királyságot és most ime elveszük. Nem vagy az uralkodónk, Rhoboám.

Juda és Benjamin férfiai hűek maradtak Rhoboámhoz.

— Salamon fia a király. Éljen Rhoboám király! — kiáltották szerte az utcákon.

Izrael tíz törzse külön ütött tábort és Jérobeámot kiáltotta ki királyául:

— Nébátnak fia a király. Éljen Jérobeám király.

Rhoboám már bánta a hirtelenségét és egyik főemberét, Hadórámot küldte el a tíz törzshöz, hogy békítse meg a pártütöket. Hadórám, aki adósdedő volt s akit eleve gyűöltek a zsidók, szóhoz se juthatott.

— Hogy merészel idejönni a robotos férfiú! Hogy meri kinyitni a száját! Aki annyit sanyargatott minket. Aki elszedte tőlünk az aranyat, amit összekuporgattunk. Istállóinkból elhajtatta a barmot, vermeinkből kihányatta az élest.

S a felbőszült sokaság megkövezte Hadórámot. Rhoboám szekérébe ült és szaladt haza Jérusá-

lembe. Nyomban fegyverbe szőlította Judát és Benjámint és indult Izrael ellen.

Jérobeám el volt készülve a támadásra és Thirsától délre várta a jérusalemi királyt.

De ütközetre nem került a sor. Semája, az istenes thirsai elébément Rhoboámnak és Isten nevével visszafordította hadait.

— Testvér ne ölje a testvért, azt mondja a Seregek Ura. El ne herdáljátok egymás erőit, mert délen, északon és keleten már fenekednek rátok a pogányok.

Rhoboám visszatért Jérusálembe, Jérobeám Thirsába. S a nép elszéledt. Kiki lakóhelyére.

JÉRUSALEM ÉS THIRSA

Ettől fogva két királyi városa volt a zsidóknak: Jérusálem és Thirsa.

Jérusálemben Dávid utódai voltak a királyok. A városon Dávid és Salamon szelleme uralkodott s a nép meg a király felett Jehova trónolt, az egyetlen isten. A Mória-templomban neki áldoztak véres áldozatot, füstölő áldozatot és minhát Aron papjai, neki énekeltek zsoltárokat, őt szolgálta az ezernyi levita-had.

Thirsa a pártos törzsek székvárosa lett. Se királya, se istene nem volt állandó. A nőfi Amuntól a tyrusi Molochig, a halfejű Dágotól az ostoros Kámósig mindenik istennel megpróbálkozott. A próféták eleget jajgattak és átkozódtak emiatt.

Thirsában Jérobeám udvarában háromszáz egyiptomi pap élt, kik a nőfi, soáni, tafnei törvények és erkölcsök szerint írtak könyveket és tanították a népet. S az ifjú nép hajlott. Megtanulta tisztelni az állatokat, áldozott az idegen nevű isteneknek, hajlongott szobraik előtt, gagyogott a mindenség titokzatairól s az ég csillagos rejtelméről.

Amíg az égről és csudáiról semmit sem tudtak, egészen természetes volt mindenkinek, hogy a nap reggel felkél, este lenyugszik s éjjel a csillagok ragyognak, meg a hold világít. Az egyiptomiak a világ-egyetem tudományát kezdték magyarázni s ezzel rejtelmessé vált minden, ami addig egyszerűnek látszott. S a rejtelmek révén az egyiptomi istenek erősebb gyökerekkel bogozódtak a kanaáni talajba. Jehova papjai nem kutatták az ég-föld titkait.

Jehova imádása ősi öröksége volt Jérusálemnek és itt-ott Thirsa uralma alatt is megmaradt. De Jérobeám, a thirsai király, megtiltotta a népnek a Jérusálembe való zarándoklást s az egyisten öreg kultusza erősen meghalványodott. Se temploma, se ünnepe nem volt többé Izraelben a Kaldeában támadott régi istennek.

A nép egy része Béthelbe, másik fele Dánba zarándokolt a két aranyápisz elé, miket Jérobeám állíttatott fel e két határvárosban s amelyekről ezt hirdették az egyiptomi papok.

— Ezek a te isteneid, ó Izrael, akik kivезettek téged Egyiptom földéről, hogy neked adják a tejjel-mézszel folyó Kanaánt.

A szolgaság Egyiptoma kitakarodott a nép

emlékezetéből. A királyné egyiptomi szokásai, viseletei, a király egyiptomi testőrei és az egyiptomi papok amolyan őshazának tették meg a nilusmenti földet. S a lelkek megelégedkezvén az ősi Kaldeáról, kezdtek visszatérni Egyiptomba.

És Nóf titokzatos istenei áthajózáva a Nagy-Tengeren, végighódoltatták a tíz törzs földjét Juda felső gránicaitól Aser szélső örökéig, egészen a tyrusi tengerpartig. Juda határain megtorpadtak. Itt már az erős Jehova hadakozott velük. Jehova, aki Jérusálemben székelt a Mória-hegyen. Tyrus bástyáiról pedig a régi uralomravágyó Baálok verték vissza a betolakodott istenek ostromát. A Baálok Kanaán trónkövetelő istenei voltak.

Maga Jérobeám — akár alattvalói közül megannyi férfiú — nem nagyon hitt azokban az istenekben, kiket ő segített hatalomra. Rettelve gondolt olykor a régi istenre, Jehova-Cebaotóra, aki őt juttatta hatalomra. Khafrit miatt, kit Jehova segített elérnie, megtagadta Jehovát. Alázattal lába elé rakott mindent, amiye belső hatalom volt, csak hogy elkábítsa és megtartsa szerelmét.

— Csak te szeress, Khafrit, — szólott örökkön lobogó mámorral — és én neked adok mindent, ami nekem kedves. Sérúa anyám istenfélő nyugalmát, népem erős hitét s a magam legerősebb szövetségesét, Jehovát. A te isteneiddel kötöttem immár frígyet, a te szentjeidre esküszöm és várom, hogy megvédjenek a jérusalemi isten felbúsult haragja ellen.

— Meg fognak védelmezni — mondotta Khafrit.

Boldog volt, hogy kiengesztelhetette a megsértett isteneket és győzelemhez segíthette az egyiptomi hatalmakat Kanaánban. Szomjuhozta az istenek jóindulatát. Különösen most, hogy anyának tudta magát. Remegve gondolt a gyermekekre, aki méhében rugdalózott.

— Vajjon milyen lesz? Szép testű, egészséges, erős? Büszke és eszes? Avagy csenevész, pipogya, nyomoréki, torz? Fiú lesz-e, aki bosszút áll atyja ellenségei fiain? Vagy talán leány, aki anyja testi-lelki bánatait folytatja? Nevető lesz-e vagy szomorkodó? A hatalmasok sorsa várja-e vagy pedig a bukottak végzete?

A tusakodó gyötrelme a betegágyba is vele ment. A vajúdás kínjai közt is a kérdések özöne gyötörte. Száz kérdés, vagy talán ezer, miknek úgy érezte: nem lesz enyhük a testi megkönnyebülés. A gyermek nem hozza a titkok megoldóját: az ő kis teste mögött kuszálódnak a szövvények, melyeken halandó el nem igazodhat.

Mikor az első furcsa sirás megütötte a fülét, behúnyta szemét.

— Adjatok viaszt, — sürgette rabnőit — nem akarom hallani.

Be akarta dugni a fülét, mert sértette az idegen hang. És rémülettel gondolt a gyermekekre. De amikor megmondták neki, hogy fiút szült, fölkapta forró fejét vánkosaírók, karját a magasba lengette és összeütötte két halovány tenyerét:

— Fiú, fiú, fiú! — kiáltotta ujjongón és egyszerre semmivé foszlottak az ezer kérdések. Fiú, tehát szép lesz, fiú, tehát erős lesz, fiú, tehát hős lesz. És szerencsés, és győzedelmes, és hosszúéletű, és boldog, mert fiú, fiú, fiú...

A VAK PROFÉTÁNÁL

A kis Abu-Ra, a napisten kegyeltje, nem nagyon mutatta, hogy boldognak, erősnek, diadalmas királyfinak született. Egyre nyöszörgött, egyre ritt, nem épp az egészséges gyermekek erővel teljes sírásával, hanem betegen, fájón, panaszosan. Mintha csak a láznak arra a forró fergetegére panaszkodnék, amely őt előszólitotta s az életkedv szárnyacskáit leperzselt róla.

Abu-Rának arannyal borították drága ébenfabölcsőjét, galamb-pihével bélelt párnát tettek a feje alá, gyönggyel himzett bársonnyal és violaszínű biborral takargatták a testét. Két dajka és négy rabasszony leste, mikor rebben a szemecskéje, mikor rángatózik a vézna kis karja, mikor görbül el a nyöszörgős szája. Övták a szélről, a napfénytől, a melegtől s a nyirkos levegőtől. Drága balzsamokkal kengették, illatos fürdővizben fürösztötték: úgy nevelték mint a fáraók fiait. De mindaz, amitől a fáraófik büszke, nyulánk párducokká nevedtek, a kis Abu-Rának csak megsokszorozta a szenvedéseit.

Abu-Rában Hótepep orvoságai s az egyiptomi orvosok csudaszerei tartották a lelket. A gyermek, mintha kényszernek engedelmeskedett volna, élt, de szemében szüntelenül ott settengett a halál fáradtsága, hangjából a halál rémülete síkoltozott. Hiába jöttek a hónapok, ösztövére teste megnyúlt, de tagjai ernyedten omlottak le, ha a szolgáló-asszonyok játszadozni próbáltak vele. Arcáról, szeméből pillanatra se távozott a panaszos árnyék. Hiába daloltak neki, hiába gögicséltek, hasztalan kényeztették ezerféleképen. És hiába babusgatta az édesanyja, maga a királyné:

— Én beteg kisfiam, szerelmes magzatom, mosolyogi, mosolyogi. Mosolyogi, Abu-Ra, lásd anyácskád sir-ri, áhitozva várja, hogy mosolyogi. Mosolyogi drágaság, mosolygásod napfény lesz, balzsam és gyógyulás kis beteg szívednek, bánkodó anyádnak. Mosolyogi Hóruszom, atyád Thirsa ura, bírója aranyának, kincsnek, pompának, királya sok ragyogásnak, olyan, mint Osiris. Mosolyogi kis király, fonnyadó gyümölcsöm, jaj, csak mosolyognál!

Abu-Rát az édesgető szó is sírásra rémitette. Abu-Ra sohasem mosolygott.

Khafrit az istenekhez fordult. Áldozott Imhutepnek és Nehimeunak és búbanatos türelemmel várta, hogy az égiek gyógyulást küldjenek beteg gyermekének. Oltárt épített Isisnek és aludt a kőgarádicsán, hogy megálmodja a kegyes isten-asszony tanácsát. Elhívatta Gileád doktorait, Tyrus kuruzslóit, a káldeus varázslókat és Síría

ráolvasóit. A básáni erdők remeteit, kik szagos fűveket szednek a sziklák között és a sareptai vénasszonyokat, akik halottakat idéznek és ezektől kérnek patikaszert. A gyermek azonban nem gyógyult.

A beteg kis királyfi miatt sírva feküdt és sírva ébredt Thirsa királynéja. Szegényebbnek érezte magát a rabasszonynál, aki hátára köti kölykét s így sző, fon vagy veri az olajat úrnőjének.

...Milyen égi öröm a sanyargatott rabánya öröme! Födetlen fejére a boldogság borít gyémántos főkötőt, ahányszor eleven kisdedével elmulat. Ahogy egy-két szót elgagyog a gyermek: nagyobb tudós ő napkelet bölcseinél. Ahogy először a szájába talál a kezébe adott csemegével: dús marhájú férfiúnak született. Ha jární kezd s kidülleszti a mellecskéjét: szabados, büszke ember. És mert a kis ujjával gereblyél s az öklével hadonász: vitéz lesz, hős lesz, győztes hadvezér lesz. Ő a rabgyermek szabados, hős, vezér, tudós az édesanyja álmaiban: a beteg királyfi a halál bánatos cselédje...

A cédruspalotát fölverte a szomorúság.

Jérobeámot is szíven vágta a gyermek betegsége, bár asszonya fájdalma még jobban fáj neki. Úgy járt-kelt a házban, mint egy gondlepte adós. Odakünn az ajtó előtt — érezte — már várakozik rá a hatalmas hitelező, aki mindenét el fogja vinni. Nyugalmát, háza békéjét, asszonya szerelmét, s a fiát: trónja és neve örökösét.

— A Jehova! — mondotta titkos borzalommal Jérobeám. — Ő adta a királyságot és most bosszút áll, mert őtöle én vettem el az uralkodást. Jehova erős, Jchova félelmes isten. Jehova a bosszuállás istene.

Sokáig vívódott, hogyan kellene kiengesztelnie a Jehovát. Csak a gyermek lelkébe küldjön gyógyító vidámságot, hogy Khafrit is megvidámodjon. S hogy szeresse őt megint, ahogy az első napokban. Kacagón, forrón, magafeledten. Vele aztán hadakozhat a Jehova (konokul hátraszegte a fejét), ő férfiú, aki szembenéz minden hatalommal, amely ellene van.

— Kelj fel, — szólott egy nap a bánattól halovány Khafrithez — és menj el a sílói Ahijához. Ő profétálta meg, hogy királya leszek Izraelnek. Vigyél neki némi ajándékot és kérd meg: rimáncodja ki az ő Jehovájától a gyermek gyógyulását. De változtasd meg a ruháidat: nehogy megtudja, hogy a király felesége vagy. Reám most már neheztel a Sílóbéli. Ha kérdi mi a neve a gyermeknek, ne azt mondd: Abu-Ra. Mondjad, hogy Abija, vagyis: Atyám az erős Isten.

A megvénhedt Ahijának immár meghomályosult a látása. Már csak erős napfényre húzogatta fel ráncos szemhéjét. Ekkor se látott semmit, csak vörösbronz színű formátlan ábrákat és ormótlan barna árnyakat, amint elfelhőztek a szemegolyója előtt. Khafrit hiába öltötte a zsidóasszonyok fátyolait és egyszerű vászonruháit, hiába vetette le

pompás királynői öltözetét: erről ugyan rá nem ismert volna a vak próféta.

Mégis mikor az egyiptomi asszony a Silóbéli ajtaja előtt elsetált, tusakodván: menjen-e be vagy várjon még egy kicsit, amíg nyugodt lesz és bátor — Ahija a küszöbhez tipegett, kidugta fejét és intett szikár, öreges kezével:

— Jöjj be, Jérobeám felesége.

Khafrit megborzadt. Ez a vakember látja, hogy ő a thirsai királyné. Hogy lehetséges ez? Senki más nem ismerte fel a közönséges ruhái miatt s a sűrű fátylaktól, amelyek arcát rejtezik.

— A próféta! — gondolta álmélkodva és megdöbben. A próféta mindent lát és tud mindent, amit a rejtelmek fátyla takar. Vajjon mit tud az ő beteg, vértelen, hervadó kisleány?

Didergő forróság rázta testét, amikor a kis Abijáról beszélt a Silóbélinek... Szent Hathor, csak rosszat ne prófétáljon a gyermek felől!

Ahija az illatairól ismerte fel Khafritot. Egyszer már érezte az idegen aromásokat, melyek az egyiptomi asszony testéből áramlottak. Amikor Thirsában szemtől-szemben állott vele, megütötte orrát ez a szag, amely azokhoz a kenőcsökhöz hasonlított, mikkel a Nilus mentén az előkelők holt-tetemét balzsamozták. Egészen különös illat volt. Érezten rögtön Egyiptom jutott eszébe a próféta-nak, minden erkölcstelenségével és bűnös testiségével együtt. Mint ahogy a jerusalemi főpap testének kenetei nyomán a szent és félelmetes Jehovára gondol az ember.

— Miért nem tértél vissza Egyiptomba? — kezdte feddő hangon a próféta. — Miért nem tértél vissza hazádba, amikor Thirsa utcáin intettek? A romlás jött veled a Nilus völgyéből, az ártás, a szegény, a harag, a bűn és minden veszedelmek. Atok és szerencsétlenség voltak a te szolgálóid, akik veled jöttek és fogták a ruháid uszályát. A Nilus folyói voltak a te karjaid: beszívták Izráel vizeit és visszafolyatták Egyiptomba. A te nyelved a pogány istenek kardja, a te szemeid ékköves lámpások Nőf templomából, a te hajad fonadékaival megkötözted Izráel istenének jámborait.

Khafrit meggémberedve hallgatott. Ahija folytatta:

— Ha visszatérsz idejében: szeretet, vidámság, élet dalolnak nappalaidon és boldog álmok nyoszolyáján töltöd el éjszakáidat. Ha visszatérsz: Egyiptom fejedelmei versengenek érted. Nőf tudós férfiai rólad írnak könyveikben, An harcos leventéi miattad viaskodnak egymással a halál kapujában, Tafne csillagnézői felőled kutatnak az éji égbolt titkai között és Soán döllyfős énekesi rólad énekelnek rajongón és ellágyulván. Ha visszatérsz: az Ur, aki termékenységgel áldotta meg a Nilust, termékennyé tette volna a méhedet és most boldog, nevető gyermekeid lennének és nem egy beteg ösztövről csemete, melynek nincs egyetlen gyökere, hogy az életbe fogózzék.

Az egyiptomi asszony felzokogott. A próféta hangosabb lett:

— De mert itt maradtál, megverte az Úr ezt a népet és engem is megvert vaksággal, még mielőtt a szememvilágát elveszítettem volna. Kiáltottam Salamon ellen, aki Istennek bölcs szolgája volt és föltámasztottam ellene Jérobeámot, kinek lelke bűnben fogantatott, Jérobeámot, kinek lábait a gonoszság utain a nőfi istenek lámpái vezették: a te szemeid egyiptomi asszony. A te illataid kerengtek körül a fejed, mint felhő a hegyet és ő sohasem látta az Úr igaz, tündökletes napját. A te ajakad küldte őt a hadba, a te meztelen vállad mondta neki: „öld meg Elpaált, Uriásnak fiát, Thirsa fejedelmét“.

Khafrit fölkapta fejét.

Mit mond a próféta?

Ahogy a vak öregembert nézte, akinek görnyedt volt a teste, de két fölfelétárt remegő kezében, mintha világokat tartott volna — a villám hirtelen, erős világosságával gyulladt ki előtte a kétségtelen igazság: Jérobeám ölte meg Elpaált.

Dermedten állott meg ez igazság előtt: megvakulva siketülve s pár percig nem látta a prófétát és nem is értette mit mond. Csak akkor rezzent fel, amikor megint Jérobeám nevét hallotta.

— Ezer esztendő örökségét tékozte el Nébát-nak fia, alig néhány év alatt. A nép az ősi Káldeából hozta magával az Úr-Jehova imádatát és félelmét: Jérobeám megtagadta az igaz Urat és idegen bálványokkal paráználkodik. Jérobeám vétkezik és bűnbe taszítja a sokaságot. Nincs többé szombat Izráelben, nincs többé újhold, nincs innepek nyugodalma. És Benjamintól Aserig, a Nagy-tengertől Ruben lapályáig a földek is sírnak, mert immár nem tartják meg a pihentető éveket. Annakokáért — azt mondja az Ur — ime én megverem Izráelt és veszedelmet hozok Jérobeám házára, kiirtom magvastul Jérobeámot, kihányom minden ő maradékának csontjait; a csontokat, melyek még a föld férgei között is ellenem láznak. Aki meghal Jérobeám házanépe közül a városban, azt az ebek eszik meg, aki pedig a mezőben hal meg, annak az ég madarai lakmározzák fel a testét.

Főlemelte a fejét s a zokogó Khafritra nyitogatta nehéz szemehéját. Mintha nézni akarna fénytelen, halott szemével. Azután csendesebb hangon mondotta:

— Te pedig kelj fel és térj meg hazádba. Mihelyt a városba érsz, meghal a gyermek. És egész Izráel siratja őt és eltemeti. Egyedül ő temettetik koporsóba Jérobeám magvából: ezt mondja Izráelnek Ura-Istene.

AARRU ORSZÁGA

Mint a részeg, bukott ki a próféta ajtaján Jérobeám felesége. Végigtántorgott Siló keskeny utcáin, öreg, sötét sikkatoráin. Maga se tudta, hogy jutott a város legvégére, a Strázsaálló-kapuzhoz, ahol szolgálai várták gyorsfutó tevékkel.

— Csak gyorsan Nékó, gyorsan haza, — szólott fuldokló sirással.

— Még látni akarta gyermekét élve. Háttha még idejében megérkezik hozzá. Talán még megmentheti Hótepet, hiszen annyiszor megmentette már. Nem, nem fog meghalni. Rettentő dolgokat mondott az a világtalan próféta. A szavakra már nem emlékezett, de látta őket, ahogy megelevenednek... Jérobeám viaskodik Elpaállal. Mindketten az ő nevét kiáltják és Elpaál meghal. Jérobeámnak eltorzul az arca. Iszonyú, nem lehet ránézni. Elpaál kardja a porban vonaglik, mint egy meggyötört kígyó. Azután utánairamodik a menekülő Jérobeámnak. Egy vézna fiúgyermek fölveszi és ostromozza véle a gyilkost. És mindenkit, aki a gyilkosnak kedves. És szomorúan állja, hogy az ő kis sarkát is megmarja a kígyó, mert ez a méreg is a gyilkos testébe szívódik... Jaj, ez az ő beteg, halódó kisleánya. Mindig azt álmodta róla, hogy Hórusz lesz, aki bosszút áll Elpaáért. És ime, bosszút állt. A kis boldogtalan. Most tudja csak, miért szenved a gyermek. Ó, hogy szenved!

— Hajszold meg a tevéket, Nékó.

Látta vergődni a kisleányt, hallotta a bűgő nyöszörgését, érezte hervadtságú lelkét, amint kiszakad csenevész kis melléből... Hát senki sincs a gyermek ágyánál?

— Siessünk, Nékó!

Ó miért is hagyta el egyetlen percre is a gyermekét? A próféta átka öli meg. Rémséletes, amit az a vakember mondott. A többi is megátkozta. A többi. Akik még meg se születtek. Akik eddig a messzi jövőből integettek vigaszt ködlő kis kacsoikkal. Iszonyat! De vajjon higgyen-e a kanaáni jósnak? Beválik-e a kegyetlen jóslat? Róla is mondott próféciákat, amik nem teljesültek. Meddőséggel átkozta meg a méhét és ime szült. Vagy talán így értette a sílói? Rútsággal fenyegette meg és korai vénséggel. Avagy igaz, hogy megcsúnyult? Ó mióta nem nézett már szép ezüst tükrébe. Bizonyára megöregedett. A lelkén mély ráncokat érzett és úgy vélte: az arcát is kikezdték a redők. Jaj, a rableányok már nem nézik oly ámulattal, amikor fészülik. A testét se csodálják annyira, a testét, melyet megviselt a szegény éretlen gyümölcs. Bánatosan néznek rá az aromáskezű rabnők. És Jérobeám is. Talán már nem is szereti. Az erős, a rettenetes férfiú. A gyilkos, akiért most az ártatlan kisleánya bűnhődik. Vajjon él-e még a gyermek?

— Gyorsabban, Nékó!

Hiába igyekezett elhesselni, egész úton látta a gyermek eltorzult arcocskáját: a halál iszonyú csókját szemén, száján, homlokán... Mellében síkoltások vajudtak s testén végigkigyózott a borzadály. Ettől borzongott leginkább: a saját jajszavától. Hallotta a veszékelő hangot, az önnön hangját, amint ott kovályog a holttest fölött, mint valami ijesztő madár. Hogy ijedezhet tőle a kicsiny lélek, amely ott időzik régi formája körül.

A kis Abija csakugyan halott volt már, mire hazaért az anyja. Am Khafrít nem síkoltozott a láttán. Szomorú volt, de hangtalan: valami nehéz nyugalom ömlött el a tagjain. Sohasem volt a kisleány oly szép, oly csendes, oly nyugodt. Még mosolygott is. Amíg élt, sohasem mosolygott.

Jérobeám, a kemény férfiú, örjögve zokogott kis halottja előtt.

— Jehova, Jehova! — kiáltotta s az ég felé csapkodott öklével. — Kegyetlen isten, bujkáló, rettenetes úr, te könnyen viaskodol az emberrel, mert láthatatlan vagy. Tedd magadat láthatóvá és jöjj tusázni ellenem. Jöjj ide látható formában, bosszúálló isten, trónfosztott, száműzött Jehova.

Khafrít csudamódon csendes volt. Alig könnyezett. Átadta a gyermek tetemét az egyiptomiaknak, hogy balzsamozzák be és készítsenek el a koporsója számára mindent, amit a szent szertartások megkívánnak. A kis holttestből sugárzott a nyugalom s Khafrít egyre nyugodtabb lett tőle, szinte derűs. S ahogy a kisleány vonásai a kenőcsök és festékek alatt megszinesedtek: áradó öröm ujjongott az egyiptomi asszonyban, hogy a gyermek már boldog, a gyermek már Aarru országában játszadozik a pázsíton, a jóságos napfényen.

— Ó életek élete, — ébredt föl Khafrítban egy rég szunnyadó érzés — ó Aarru országa, túlvilág. Mennyi szépet mesélnek rólad a szent írások, akik azért mégis itt akarnak megvédeni a fájdalmak és fáradalmak földjén. Miért? Az embert ideláncolják a kínok és a szenvedés miatt nem látja, hogy ragyog a nap, mosolyog a hold s a csillagok remegnek az égen. A szomorúság beszívárog a megsebhedt lélekbe, amely nem érzi, hogy szépség is van és öröm. Aarru országában nincsen szomorúság. A legnagyobb bánat a halál s ha túlhajóztunk ezen a bánaton, márcsak a boldogság következik. A halál után nincs újabb halál.

— Csak élet van, élet, — áradó Khafrít és egyre mámorosabban közeledett a halálhoz — szép, boldog, tökéletes élet. Ott Aarru országában látja az ember önmagát és szagolja önmagát, mint valami idegen virágot és hallja az önnön hangját, mintha beszélgetne valakivel. A régi élete ott elébejön és gyönyörködteti, még a bánatai is édes mosolygást fakasztanak. A földi sóhajai tüzes lilomokká válnak s a lába előtt hajladoznak; szavaiból susogó fűszálak milliói nőnek, egy végtelen virágos rét. A csókjai ott dalos madarak, amelyek a nap izzóján repdesnek, a könnyei ezüstös érnek a forrása s a gondolatai nagyszemű halacszkák, melyek a fenékről a felszínre bukkannak és hamar eliramlanak. Ó Aarru országa, örökélet, újraéledése mindennek, ami szép, halála mindennek, ami csunya és gyötrelmes. A gyümölcsök hamva, melyet letörölt a dér s az emberi érintés, ott újra pompázik. Az izek, melyek az iny között hamar elolvadtak, ott örökkön élnek és mosolygóssá teszik az arcokat, még a vének

gondráncolta ábrázatait is. Az elhervadt virág ott megtalálja ifjúságát és illatát, mert odaszáll, minden jó szag, ami a földön elmúlik. Odaszáll minden fény: a kilobbant nappalok ott újra élnek és ragyognak ezerszeres fényességgel, mert Aarru országában összefog az idő, mint körtáncnál a lányok és összefogózkodnak a végtelen térségek. Ott nincsenek éjszakák és nincs éji félelem. És nincsen retteget és nincsen gyűlölet, mert nappaltól retteg az éjszaka s a gyűlölet a lélek éjszakája. Ott nincsenek határok és nincsenek tartományok és nincsen csaták öldöklő lármája. A fegyverekből hangszerek készülnek, melyek az istenséget dicsőítik és ekevasak, melyek Ailu illatos mezőin szántanak. Minden ami jó, szép is, minden ami szép, hasznos, minden ami hasznos, dicséri az isteneiket. A napfénynek ott zengése is van és illata is s a virágillat muzsikál és táplálja a lelket. Ott nem ismerik a jajsztót, nem ismerik a nyugtalanságot, nem ismerik az idegen álmokat: az ember azt a kart fogadja el, amelyik a dereka közé fonódik és határtalan gyönyörűséggel rója a határtalan égi utakat.

Elpaálért sóhajtott Khafrit és egyre csordulóbb vágyakozással emlékezett róla. Elpaálról, aki előrement. És szomorúan gondolt az évekre, amelyek azóta elmúltak felette és csak fájdalmat hoztak és bánatokat. Talán csakugyan megöregedett kissé, talán csakugyan megcsúnyult. Pedig ő vissza szeretné adni magát Elpaálnak, úgy ahogy itthagytá. Szépen, fiatalon, ragyogóan, kíváncsian. Jérobeámot nem fogja többé szeretni, nem, nem szabad. A karja, mellyel magához öleli véres, a száján véres a csók s a csókokból, jaj, átok kél és szerencsétlenség. A gyermeket fogja ezután szeretni az atyja helyett, hiszen a férje volt Jérobeám. De szerelemmel csak az elsőt szabad szeretnie. Az elsőt, aki vágyó szerelemmel várja. Az elsőt, aki alig érezte az ő igazi csókjait, alig gyönyörködött egyébben, mint a teste szépségében és a maga csókjaiban.

A szépsége...

Nézte magát a tükreben és fürkészte a ráncokat. Talált itt-ott egy árnyalatnyi redőt, egy-két finom pókhálót és elszomorodott. Felkutatta a holmijait, lázasan turkált irjai, porai és mérgei között, miket Nőből hozott magával. Csaknem följuggant, amikor egy ezüstszelencére akadt, melyen Hathor istennő lótuszvirágos feje volt kifaragva. Mentuhótep asszonyának szépítő csodaszere volt a szelencében: fanyar és furcsaszagú patikus-bogyók, miket Egyiptom előkelőinek leányai szednek teliholdkor, hogy telt legyen az arcuk, a válluk és a mellük. Csak egyszer havonta és csak egyet szabad megenniük, mert több e ritka orvosságból halálos mérge.

Mint valami izes nyaláncságot, ette Khafrit a veszedelmes szépítőszert. Ahányszor egyet meg-

evett, szaladt a tükrehez. A szemegolyója meg-nagyobbodott és égett, az arca kipirult s ő boldogan mosolygott megszépült képmására.

Kezdett inogni a lába és súlyosodni a feje. Beszólította tamahuit és lefeküdt a nyoszolyájára. Félrehúzta a mennyezet violabibor kárpitját és egyre boldogabb mosollyal merült a tükör ezüst-jébe. Testében kigyúlt a láz s a keze remegett. Az egyik tamahulány futott Jérobeámért.

Jérobeám az ágyra nézett és megdermedt.

— Khafrit, — szólott rémülettel. — Khafrit, Khafrit, Khafrit.

Egyebet nem tudott mondani.

— Megyek... Aarru... országába... Elpaál-hoz... Abu-Rához... — dadogta még mindig mosolygósan Khafrit és kiejtette kezéből a tükört. Jérobeám kiszaladt a szobából.

— Orvosok, tudósok, Osiris papjai, — ordította a folyosón és az udvaron. — Jöjjetek, segítsetek. Khafrit a halálán van.

Az udvar végén feltűnedezték az egyiptomi papok: Jött Hótep is loholva. Khafritra nézett s vén arcán szébbszaladtak a barázdák.

— Mérge, — szólott tompán és sietett az orvos-ságért.

Jérobeám utána futott, hogy sűrűsse:

— Papok, — kiáltotta az udvaron gyülekező nőfiaknak — segítsetek. A Jehova hadakozik ellenem. Hívjátok az isteneiteket. Mutassatok be áldozatot nekik. Segítsetek Amun szentjei, az asszonyom, az úrnők halálosan beteg.

Rohant vissza Hóteppel Khafrithez. A haldokló összeszorította fogait és nem akarta a vén tudós orvosságát bevenni. És hogy Jérobeám föléje hajolt és szerelmes szóval kérlelte: ránézett s az arcán szépség és boldogság olvadozott. Mintha még mindig önmagát nézné a tükörben. Majd kissé föl-erőlködött, hogy jobban lássa magát. Azután visszaomlott a feje.

Még mosolygott, de már csak holtan.

Oly szép volt, oly ígézetes, mint talán soha, amíg élt. Jérobeám nem tudta nézni. Szilaj fájdalmak rontottak neki, mint lándzsás harcosok és száz sebet szakítottak a testén. Szaladt ki a szobából.

Künn a pitvarban épp készítették az oltáron a tüzet a háromszáz papok, hogy megáldozzanak és könyörögjenek a beteg királyasszonyért. Jérobeám rekedt dühvel süvöltötte feléjük:

— Zúzzátok szét együgyű isteneiteket. Fojtsátok meg szent állataitokat. Rontsátok le oltáraitokat. Rakjatok kemencét a jajsavak urának: a sidoni Molochnak állítsatok oltárt. A vér, a kín, a téboly, a tüzes fájdalmak istenének akarok áldozni. Vért akarok látni. Kint akarok látni. Tüzes fájdalmakat akarok látni. Tébolyodott szívű anyákat akarok látni. Hallani akarom a halált, amint a Molochnak torkában énekel. (VÉGE)

G. G. Manton: A vak prófétánál. Jérobeám király felesége közönséges asszonyok öltözkéiben a fájdalomtól eltorzult arccal hallgatja a vak Ahija terhes prófeciáit. (I. Királyok könyve XIV. 1–20.)

A „KHAFRIT“ SZERZŐJE

— KACZÉR ILLÉS —

most, hogy befejezéshez ért a nagy mű, hadd mutassuk be a háborús időkhez illő rövidséggel az egyiptomi asszony regényének ifjú szerzőjét: Kaczér Illést.

Nehéz-balzsamos bibliai stílusban kellene róla írni, aki jött rejtett távoli patakok partjairól és magával hozta öshéber melódiák melegségét, bibliai látomások erejét, Karmel és Libanon illatát, hogy akik hallották a hangját, akik figyelték a szavát, csodálva mondták, mint egykoron Sába királynő ajándékaról: „Ilyen fűszer még nem jött vala hozzánk!”

Egy rég eltemetett világot támasztott föl porából és állított elénk elevenen a „Khafrít” szerzője; oly elevenen, hogy hallottuk letűnt évezredek szivedobogását, éreztük régen porladó vágyak pezsgő lüktetését. Profétai víziók emeltek szárnyaikra és láttuk az Egyisten harcát a pogány bálványokkal és az őseMBERI sorsok véres összeközeit, mik oly közel állanak hozzánk, mintha csak ma dühörögnének el szemünk előtt.

Az egyiptomi asszony izzó érzékisége, hűtlen hisztérikus szerelme és ellentéte, a fehér sároni lilomként kibontakozó Abigail, — mintegy megsemmélyesítői a két erkölcs harcának, mely Juda földjén az első királyság idejében dúlt. Az Úr profétájának, Ahijának eszményi tisztaságú világa áll itt szemben a Bál szentjeinek förtelembe merülő birodalmával és Nőf papjainak tévelygő és kételkedő transzcendentáliszmusával. És míg a zsidó etikában nevelkedett férfit a munkában és fegyverben egyaránt helytálló Jédutun képviseli, az alacsonyorsóból véren, szentségen át előregázoló bálványimádó Jérobeám a zsidó nép nagy tragédiájának mintegy előfutárjaként vágat el előttünk.

A „Khafrít” mely tanulmányal, finom pszichológiával, a kor tökéletes ismeretével és a keleti stílusok művészetének teljes pompájával megírt bibliai regény. Két stílus fonódik itt egymásba, az óegyiptomi és az ótestamentomi. A Nilus földjének rejtelmes éji égboltozatja és Izrael országának izzó napfényes horizontja mint a keleti nappal és a keleti éjszaka uralkodnak ennek a regénynek terhes levegőjén. És kétségtelen, hogy „Khafrít, az egyiptomi asszony” nemcsak a zsidó irodalom, hanem általában a modern irodalomra leg súlyosabb értékű alkotásai közé tartozik.

És ha e megállapítás után egy pillantást vetünk a szerző fotográfiájára, erre az alig 26 éves ifjúarcra, melyből az alkotóerő nemes intelligenciája sugárzik, — egy beláthatatlan írói jövő gyönyörű perspektívája bontakozik ki előttünk.

De a 26 éves Kaczér Illésnek mögötte is meghúzódik már egy „nagy múlt”. Szatmáron született, ott járt az elemibe és a chéderbe, ott látogatta a középiskolát és a jesivát. Ez a magyarázata

Kaczér Illés, a „Khafrít” szerzője

arnak, hogy Kaczér Illés bibliai regényének hátterül nemcsak a Fáraók országának történetét és a keleti népek kultúrhistoriáját tanulmányozhatta, hanem a biblia eredeti szövege mellett az idevágó talmudi helyeket is. Első szárnypróbálgatásait Kaczér szülővárosában, a szatmári lapokban kezdte. Néhány évi hírlapírói működés után „önállósította magát” és politikai napilapot és modern nyomdát alapított Szatmáron, ahol mellékesen „A füst” című vigjátékával is szép sikert aratott. A lap és a nyomda fényesen „bevált”, de a nagy üzleti elfoglaltság nem elégítette ki Kaczér Illés lelkét és egy szép napon otthagytott csapat-lapot és feljött a fővárosba, ahol belső munkatársa lett A Napnak és a Múlt és Jövőnek. A Napnál rendkívüli zurnalisztikai készségével tűnik ki, a Múlt és Jövőben pedig szépirodalmi munkáival, novelláival, verseivel és nagy bibliai regényével, a Khafrittal hódította meg a közönséget.

Íme a rövid életrajz, mely után „Khafrít” megjelenése óta szerkesztőségünkben annyian érdeklődtek.

Az egyiptomi asszony regénye egyébként a háborús idők lecsendesedése után könyvalakban is megjelenik, sőt minthogy első fejezeteivel magára vonta a külföld figyelmét is, a regény több nyelven fog napvilágot látni. És akkor bizonyára bőven méltatják majd a „Khafrít” művészi szépségeit a magyar és külföldi kritikai tanulmányok. Bennünket pedig büszkeséggel tölt el a tudat, hogy Kaczér Illés a Múlt és Jövő hasábjain vonult be a magyar irodalom legelső soraiba. (P. J.)

A VILÁGHÁBORÚ MAGYAR-ZSIDÓ DOKUMENTUMAINAK GYÜJTÉSE

— A MULT ÉS JÖVŐ AKCIÓJA —

fővárosi társadalomnak egyik legelőkelőbb egyénisége, *tiszasülyi Polnay Jenő*, az „Atlantica“ vezérigazgatója küldte nekünk ezt a rendkívül megkapó levelet, amely gyönyörű tartalmánál fogva méltó arra, hogy a magyar zsidóság egy nagyhivatású történeti akciójának kiinduló pontjává váljék:

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A harc mezején küzd a magyar becsületért és a haza védelmében az ország színe-virága, ifjúsága, és a küzdők sorában vitézül a zsidó fiatalság.

Legendák szállnak szájról-szájra a hőstettekről, amelyeknek dicsősége zsidó testvéreink homlokát koszoruzza.

Lobogó hazaszeretet, lelkes elszántság ül arcaikra, amikor rettenthetlen bátorsággal és félelmet nem ismerő szívóssággal küzdenek, nemes ambíciótól vezelve, az első sorokban.

Egyéniségek, hősök ők majdnem mindannyian! Évezredeknek megfínomult kultúrája teszi őket képessé, hogy a tömegből kimagasodva, a tudatos érzés erejével váltsák valóra, a szent eszmények és maguk dicsőségére, mindnyájunk reménységét.

És eljövend a háború minden bizorrral dicsőséges vége is. Hazatérnek a mi diadalmas apáink, testvéreink és fiaink a szörnyűséges csatákból és büszke szívvel fogadja őket keblükre a haza, a szülő, a hitves és a gyermek. Akik pedig ott vérezték el a dúló csatákban a harcmezőn, rokonaink és barátaink. — fájdalmas könnyek örökölték meg dicsőséges emlékezetüket.

Az 1914. évi borzalmas nagy világháruának emléke megmarad soká, talán örökre a szívekben. De az idők során elporlódnék sok-sok történelmi értékű esemény, amelynek hallatára ma hazafiúi zsidó szívünk büszkén lángol fel.

Mert a tartalomban gazdag zsidó kultúra diadalát látom abban, hogy fiaink a harcban is kiválóságuknak oly sok tanujelét adják.

Ez indít arra, hogy Önhöz, igen tisztelt Szerkesztő Úr, aki becses lapjában a modern zsidó ideáljának eléréséért oly kitartó és kiváló tevékenységet fejt ki, azzal a kéréssel forduljak, találna módot arra, hogy összegyűjthessük részben a háborúban aktív részt vett zsidóság pontos számadatait, részben az egyes, megörökítésre alkalmas kiemelkedőbb eseményeket, amelyek öntudatosan hirdetni fogják, hogy a magyar fiatal zsidóság nemcsak a megfelelő arányszámban, de az egyéni kiválóság, bátorság és minden hadi erény megnyilvánításával veszi ki részét hazánk nagy küzdelmében.

Az volna az óhajom, hogy a Mult és Jövő organizációja útján tudomást szerezzünk minden zsidó katonáról, aki a haza védelmében a most dúló

háborúban részt vesz, valamint mindazokról az eseményekről és dicső harci tettekről, amelyek egyes hítsorsosaink nevét kiemelik, hogy az így egybegyűjtött adatok, mint a mai fiatal magyar zsidóság monumentális emlékműve, minden időközön által hirdessék, hogy a magyar zsidó, amint minden más téren, úgy fegyverrel is épűgy tud szolgálni a hazának, mint bármelyik más fia.

Láthassák, olvashassák unokáink és későbbi lezszármazóink is, hogy ebben a világrendítő nagy időben a magyar zsidó kötelességteljesítése hogyan állotta meg helyét és szolgáljon a manak zsidó ifja minden időközön által a hazaszeretet példaképeül.

Öszinte nagyrabecsüléssel

tiszasülyi Polnay Jenő.

Az öntudatos zsidó érzésről tanuskodó levél bizonyára az egész magyar zsidóság lelkében hálás visszhangra talál. Nagyfontosságú és mindenkép életrevaló indítványával pedig mindjárt akcióra is késztetett bennünket. Azt hisszük, a levélben kifejtettek után fölösleges lesz újra reámutatni arra, hogy az általános történeti szemponton felül mekkora fontossággal bír a magyar zsidóságra nézve annak a kimutatása, hogy az 1914-iki nagy esztendő világháborújából milyen mértékben és mennyi dicsőséggel vette ki a részét. A háború magyar zsidó vonatkozású adatainak történeti objektivitása feldolgozása valóban „a mai fiatal magyar zsidóság monumentális emlékműve“ lesz és hozzátehetjük: az egész magyar zsidóságnak mintegy vitézségi érme, hadiékítménye. Büszkén mutatunk reá arra a műre, amely a magyar zsidóknak a 48-as szabadságharcban való szerepét mutatja ki és foglalja össze. És akkor még csak a zsidóságnak egy kis töredékéről lehetett szó, hiszen akkor még nem volt magyar szabadságban nevelkedett fiatal zsidó generáció. Ma egy felszabadult makkabeusi nemzedék siethetett a zászlók alá, és ha harcaikat, hősitetteiket összegyűjtjük, valóban impozáns nemesi oklevelet adunk a magyar zsidóság kezébe.

A Mult és Jövő szerkesztősége elhatározta tehát, hogy a megtisztelő felhívásnak nyomban eleget tesz, a pontos adatok beszerzésére és az anyag gyors összegyűjtésére bizottságot alakít, *tiszasülyi Polnay Jenő* levelét különlenyomatban sokszorosítja és egy felhívással kapcsolatban az egész országban szétküldi; az összes zsidó tábori lelkészekhez egyben megkeresést intézünk, hogy részünkre sürgősen anyagot, adatokat gyűjtsenek, olvasóinkat pedig ezen az úton kérjük, hogy a nagyfontosságú mű létrehozásában minden erejükkel segítségünkre legyenek és küldjék be hozzánk minél előbb a rendelkezésükre álló anyagot, zsidó katonák neveit, adatait, tábori leveleit, zsidó hősök eseteit, fotográfiáit és esetleg egyéb idevágó képeket. Minden beküldött dokumentum eredetijét a reprodukálás után sértetlenül visszajuttatjuk a tulajdonosokhoz, vagy ha erre felfogositának bennünket, átadjuk a Magyar Zsidó Múzeumnak.

Dr. Putai József.

KRÓNKA- ÉS-ÖZEMLE

OLVASÓINKHOZ. Mai számunkkal befejezést nyer a *Múlt és Jövő* 1914-iki évfolyama, melynek tartalomjegyzékét is e számunkkal együtt adjuk át olvasóinknak. Hatalmas kultúrmunkáról szól ez a tartalomjegyzék és forró óhajunk, hogy a következő 1915-iki évfolyamunk a nagy feladatokat reánk róvó súlyos időkben is művészi és irodalmi tartalomban egyaránt méltó legyen az előzőkhöz. Kultúrmissziókat teljesítenünk kell a változott viszonyok, fegyverek csörgése között is. E cél érdekében a magunk részéről nagy áldozatokat hozunk e nehéz napokban. De munkánk, kitartásunk csak lelkes olvasóink, jóembereink áldozatkész támogatásából nyerhet erősítést. A magyar zsidóság itthon maradt részének örködnie kell azon, hogy kultúrértékeit el ne erőltenedjenek, el ne vesszenek. Arra kérjük tehát olvasóinkat, akiknek előfizetése, illetőleg tagsága ez év végével lejár, szíveskedjenek az 1915-ik évre szóló előfizetési, illetve tagsági díjukat a mai számunkhoz mellékelt befizetési lap felhasználásával minél előbb beküldeni.

MAGÁN HADIKÓRHÁZAK. Winterberg Gyula udv. tan., a pesti Chevra Kadisa elnöke, horti birtokának kastélyát sebesült katonák részére kórháznak ajánlotta fel. A felajánló által berendezett kórházban, mely az egész környéken az egyedüli, 25 sebesültet ápolnak. Gyógykezelésükről és teljes úri ellátásukról Winterberg Gyula gondoskodik. — Lederer Károlyné, szül. Kohner Alice, a Képzőművészeti Főiskola hadikórházának kíségetésére negyvenkét ágygal pavillont rendeztetett be és tart fenn a Kmetty-utca 29. sz. a. villában. A kíségető kórházat modern műteremmel is felszereltette. — Wolfner Gyula és tsa cég Vilmoscsászársz. 37. sz. házában 60 sebesült részére létesített hadikórházat, melynek vezető orvosa Navratil tanár. — Réti Benő fővárosi műépítész nemes elhatározással Tisza Kálmán-téri házában húsz betegnek szóló hadikórházat rendezett be. Réti nemcsak az ápolás, hanem az ételmezés összes költségeit is viseli.

AZ OMIKE ÚJ PÁRTFOGÓ TAGJAI. Az Országos Magyar Izr. Közművelődési Egyesület és a Múlt és Jövő nagy kultúrmissziójának különösen jóleső méltányolását kell látnunk abban a körülményben, hogy a háború folytán beállott rendkívüli viszonyok sem csökkentették a magyar zsidó intelligenciának egyesületünk és folyóiratunk iránt való meleg érdeklődését. Lelkes szeretettel karolják fel ügyünket jóembereink e nehéz napokban is abban a tudatban, hogy a zsidóság örök kultúrértékeinek túl kell élniük a változó idők minden viszontagságát. Ennek a tudatnak köszönhető, hogy az OMIKE a háború alatt még fokozatosabb működést fejthet ki, és hogy a Múlt és Jövőt tagilletményül óhajító pártfogó tagoknak 1914-ik évi lajstromát a mai súlyos viszonyok dacára jelen számunkban ilyen fényes névsorral zárhatjuk le. Az 1914 december hó folyamán jelentkező új tagokat már 1915-re írjuk be és a Múlt és Jövőt is 1915 január elsejétől kezdve kapják. November hóban a következő új pártfogó tagok jelentették be szerkesztőségünknek az OMIKE-be való belépésüket, hogy a 20 korona évi tagsági díj ellenében tagilletményül kapják a Múlt és Jövőt:

gyulai Czinczár Dezső fakereskedő Gyula, lovag Weisz Mór vezérigazgató Gyula, dr. Grünwald Illés Budapest, Rósenwald Adolf kereskedő Temesvár, Rubin Dávid Szatmár (30 kor. Diszkiadással), Róna Miksa mérnök Temesvár, Bruck Arnold Dunapentele, Goldschlag Ósiás fakereskedő Marosvásárhely, Willner Márk Paloncza, Erneyi Jakab kereskedő Ruttka, Grosz Miksa körjegyző Sajószentivány, Schönberger Janka Felsőszeli, özv. Epstein Vilmosné nőegyleti elnök Sümeg, dr. Havas Béla ügyvéd Sümeg, dr. Gellért B. ügyvéd Sümeg, Steiner Simon a Chevra elnöke Sümeg, Würzburger Mór nagykereskedő Sümeg, Kovács S. kereskedő Sümeg, Hubert Vilmos kereskedő Túrje, Politzer Jenő kereskedő Túrje, Spitzer Mór kereskedő Városlód, dr. Breuer Miksa orvos Devecser, Biró Mór kereskedő Devecser, Weisz Mór kereskedő Devecser, dr. Kösingsberg Kornél ügyvéd Devecser, dr. Fischer S. gyógyszerész Jánosháza, Stern M. és fia kereskedők Jánosháza, Sebestyén A. kereskedő Jánosháza, Fischer Mór Jánosháza, Gold Gáspár hitk. elnök Várpalota, Pfeifer G. H. rabbi Ajka, Guttmann József nagykereskedő Békéscsaba, Weisz Fülöp földbirtokos Békéscsaba, Roth József bankigazgató Békéscsaba, Weisz Mihály földbirtokos Békéscsaba, Róna Gusztáv vaskereskedő Békéscsaba, Rósenthal Adolfné nőegyleti elnök Békéscsaba, Kun Ede fakereskedő Békéscsaba,

ALAPÍTÁSI ÉV

1862

CHRONOGRAPH
REPETITION ÉS
ZSEBÉBRESZTŐK

CUENDET CONSTANT

Svájc, Francia-, Angol- és Németország zseb-, inga- és díszóragyárainak lerakata.

BUDAPEST, IV., KIGYÓ-TÉR 5

KARCSATÓRÁK, GYŰRŰ-
ÓRÁK JAVÍTÁSOK

INGA-ÉS ÁLLÓÓRÁK RAK-
TÁRON ÉS RENDELÉSRE
KÜLÖNLEGESSÉGEK

csaba, Klein József és Fia borkereskedők Békéscsaba, Neumann Manó földbirtokos Békéscsaba, Weisz Mór földbirtokos Békéscsaba, Fried József szeszkereskedő, Chevra elnöke Békéscsaba, Markovics Miksa vaskereskedő Békéscsaba, dr. Révész Fülöp orvos Békéscsaba, Éles Ármin nagykereskedő Arad, Freisinger Adolf kereskedő Látka, Deutsch Testvérek nagykereskedők Arad, Faragó Andor főkönyvelő Gyula, Spielmann Gyula irodavezető Gyula, dr. Wertheim Iván fogorvos Gyula, Reisner Emánuel gyufagyáros Gyula, dr. Szóbel Dávid főorvos Gyula, Stern László tak.-pénztári cégvezető Gyula, Kohn Dávid szerkesztő Gyula, Kende Jakab biztosítási főtitkár Békéscsaba, dr. Szamek Ignác orvos Békéscsaba, Zeisler Lipót fakeresk. Békéscsaba, Wallerstein Mózes fakeresk. Békéscsaba, Vadas Márton igazgató Gyula, dr. Tardos Dezső ügyvéd Békéscsaba, dr. Holländer Lipót ügyvéd Békéscsaba, Kálmán Viktor Makó, Amsel Sándor Sátoraljaújhely, Semmel Paula Sátoraljaújhely, Friedmann Rózsa Kassa, Steiner Lipót Zenta, Ungár Pál Biharkeresztes, Klein Béla Jánosháza, Dzsupa Sándor Ungvár, Frisch Gizella Bihar-keresztes, Kis Simon Marosújvár, dr. Brüll Sándor Beregszász, Náda Józsefné borkereskedő Muraszombat, Heuberger Simon mészáros Muraszombat, Árvai Henrik nagykereskedő Muraszombat, Kohn Lipót nagykereskedő Muraszombat, Fürst Ödön nagykereskedő Muraszombat, Hubert Miksa hitközségi gondnok Szentgotthard, dr. Fehér Samu orvos Szentgotthard, dr. Rechnitzer Ernő ügyvéd Szentgotthard, Grünbaum József kereskedő Szentgotthard, dr. Rechnitzer Pál állatorvos Szentgotthard, dr. Erdélyi Jenő hitközségi elnök Szentgotthard, Breuer Ignác kereskedő Szentgotthard, Schmidek Hermann kereskedő Körmend, Reichenfeld Dezső kereskedő Körmend, Schlesinger Hermanné Körmend, Grünbaum Béla nagykereskedő Körmend, Frilling Lázár kántor Körmend, Rosenberg Dezső nagykereskedő Körmend, Pintér Mór kereskedő Nagysákhány, Mayer Mór és Fia kereskedők Németújvár, Weisz Béláné Németújvár, Hilmayer Zsigmond kereskedő Zalalövő, Salamon Róza Pápa, Grünwald Antal gabonakereskedő Kalocsa, dr. Vértes Izsó ügyvéd Kalocsa, Süss Manó ügynök Kalocsa, Link Lipót sörkereskedő Kalocsa, Grossmann József gyógyfűkereskedő Kalocsa, dr. Vámos Gyula bankigazgató Kalocsa, Elkán Samu kereskedő Kalocsa, Schwarcz József kereskedő Kalocsa, özv. Reisz Lászlóné magánzó Kalocsa, özv. dr. Szántó Lajosné magánzó Kalocsa, dr. Bruckner Mihály ügyvéd Kalocsa, Neu-

bauer Hugó gyáros Kalocsa, Kálmán József fakereskedő Kalocsa, dr. Schönwald József orvos Kalocsa, Kovács József Rudolf kereskedő Kalocsa, Stern Salamon magánzó, hitk. alelnök Kalocsa, Wolf Ignác kereskedő, a Chevra Kadisa elnöke Kalocsa, Pollacsek Mór sörkereskedő Kalocsa, Schwarcz Aladár fakereskedő Kalocsa, Littmann Zsigmond kereskedő Kalocsa, Heller Ádám fűszerkereskedő Kalocsa, Kohn Lipót kereskedő, hitk. alelnök Kiskunhalas, dr. Szabó Fülöp ügyvéd Kiskunhalas, Schwarcz Mihály fakereskedő Kiskunhalas, Schön Mór szőlőbirtokos, a Chevra Kadisa elnöke Kiskunhalas, Heisler Erzszi Kiskunhalas.

Azok közül, akik nemes buzgóságukban a tagszerzés körül is fáradoztak, ki kell emelnünk a következőket: Grossmann József Kalocsa, Elkán Samu Kalocsa, özv. Reisz Lászlóné Kalocsa, Schön Mór Kiskunhalas, Heisler Erzszi Kiskunhalas, Fisch Gyula Ruttka.

A VILÁGHÁBORÚ HÉBER EMLÉKE. A népek legnagyobb háborújának lesz immár magyar származású héber emléke is, egy csinos, izléses ezüstgyűrű, amelybe az 1914. év nagy dátumán kívül két héber jelmondat van bevéve: **ה' ע'י** (Adonájuzzi = Isten az én Erősségem) és **צדקה תציל** (Cedoko taccil = a jótét megment). Valamikor, amikor a mai nagy eseményeket csak a történelemből fogják megtanulni az emberek, a múzeumok és műgyűjtemények ritka becses darabja lesz ez a gyűrű, amelyet ma az Omike ezrivel hozott forgalomba. A héber felíratú hadigyűrű eszméje dr. Hevesi Simoné, akinek tervét a m. kir. honvédelmi minisztérium nagy elismeréssel és lelkesedéssel fogadta. A fémjelzett ezüstgyűrű ugyanis nemcsak emlék, hanem a hadi jótékonyt is szolgálja. Az elárusításból befolyó tiszta jövedelmet felerészben a honvédelmi minisztérium hadsegélyző hivatala útján az elesett katonák özvegyeinek és árváinak segélyezésére fordítják, fele részben pedig az Omike hadsegítő és népiöléti intézményeit illeti. A gyűrűket gyűjtőik útján árusítják, amelyeket a m. kir. honvédelmi minisztérium hadsegélyző hivatala bélyegzőjével erősít meg. Az új jelvény-íránt már eddig is országszerte nagy érdeklődés mutatkozik, naponként százával küldik be a gyűrűkre reflektálók címeiket dr. Hevesinek, aki rengeteg munkát és fáradságot igénylő új akcióját hazafias lelkesedéssel intézi. A gyűrű ára 2 korona, de sokan, a nemes célra való tekintettel, felülfizetéssel váltják meg. Vidéki

Reggelizés előtt
fél pohár

Schmidthauer-féle

Igmándi

keserűvizet
Igyék, ha rossz a gyomra

! Figyelem !

Csak a felét kell bevenni,
mint másfajta keserűvizeknél

megrendeléseknél a portóra még 45 fillért kell küldeni. A gyűrűkre vonatkozó minden értesítés és érdeklődés egyenesen dr. Hevesi Simon címére (Budapest, Wesselényi-utca 10.) küldendő.

AZ „OMIKE“ FŐISKOLAI HALLGATÓK ÉNEKKARA fővárosi művészek közreműködésével december havában nagyszabású művészestélyt rendez a hadbavonult katonák családjainak felsegélyezésére. A fényesnek ígérkező művészestély legnagyobb szenzációja lesz a fővárosi és környékbeli izr. hitközségek főkantorainak, kantorainak és énekeseinek az „Omike“ főiskolai hallgatók énekkarával — a hazafias cél érdekében — való együttműködése. A hatalmas, száztagú kórus zsidó egyházi és világi dolgokat ad elő. Mindenemű felvilágosítást készséggel nyújt Burger Lajos karigazgató, VII., Sip-utca 12.

„AZ ORSZ. RABBIKÉPZŐ-INTÉZET ÖNKÉPZŐ ÉS ÖNSEGÉLYZŐ KÖRE“ f. hó 19-én tartott alakuló közgyűlésén az 1914–15. tanévre a következőket választotta tisztviselőikül: Láczer Dénes elnök, Friedman Hillel titkár, Weisz Elemér pénztáros, Friedman Salamon könyvtáros és Keleti Lajos ellenőr.

ZSIDÓ KATONÁK TÁBORI LEVELEI. A berlini „Jüdischer Verlag“ elhatározta, hogy összegyűjti a mostani háborúban a német és osztrák-magyar hadseregben harcoló zsidó katonák tábori leveleit, amelyeket családjuknak, barátainak, hozzátartozóiknak vagy újságok részére írtak. Az ilyen tábori levelek, történeti értékükön kívül, közvetlen hangjuknál fogva, nemes irodalmi olvasmányok is és így egy kötetbe való összegyűjtésük szép és méltó munka. A „Jüdischer Verlag“ a magyar rész összegyűjtésére a Mult és Jövőt kérte fel, amelynek közreműködésével a könyv esetleg külön magyar nyelven is megjelenik. Ezúton kérjük tehát olvasóinkat, hogy az idevágó anyagot minél előbb juttassák el szerkesztőségünk címére.

HÁBORÚS IMÁK ÉS BESZÉDEK. A budai hitközség kiadta főrabbijának, dr. Kiss Arnoldnak „Isten lát“ c. gyönyörű beszédét, valamint egy háborús imáját, az újpesti hitközség pedig „Fohászok“ címen gyűjtötte össze dr. Venetianer Lajos főrabbinak a háború alkalmából elmondott nemes tónusú imáit. A két szép füzet kapható a szerzőknél.

HALÁLOZÁSOK. Büchler Áron, a jászberényi hitközségnek nagytudásáról és ragyogó szónoki képességéről híres főrabija, élete 75-ik évében október 28-án elhunyt. Büchler Áron nemcsak a szószékről és a társadalomban

vezette híveit, hanem az iskolából is irányította a lelki világukat. A gimnáziumban ötven évig tanította a hit-tant, amiért nyugalombavonulásakor miniszteri elismerésben is részesült. Az elhunytat kiterjedt családja mellett három pap-fia gyászolja: Büchler Zsigmond alberti-irsai, Büchler Márton orosházai és Büchler Gyula mindszei főrabija.

Horváth Andor, a 68. gy.-e. tart. zászlósa, Belotic és Tabanovic között, a macsói bánság elfoglalása közben, egy erdő ellen intézett roham alkalmával hősi halált halt. Civiléletében azelőtt a Magyar Ipar- és Értékbank, majd a Fémipari és Brikettező R.-T. irodafőnök-főkönyvelője volt, az önzetlen, odaadó kolléga, testvér, barát mintaképe. Mint értesültünk, utólag fel van terjesztve a vitézségi érem kitüntetésére; a 14-ik ütközetben esett el, részt vett Sabác, Mitrovica elleni harcokban, a szerbeknek a Szerémségből való kiűzésében, többször volt felderítő szolgálatra küldve a Cigány-szigetre, hol mindenkor — fellebbvalói értesítése szerint — igen derekasan állta meg helyét. A hős halálát atyja, Horváth Emil moholi takarékpénztári igazgató és kiterjedt családja gyászolja.

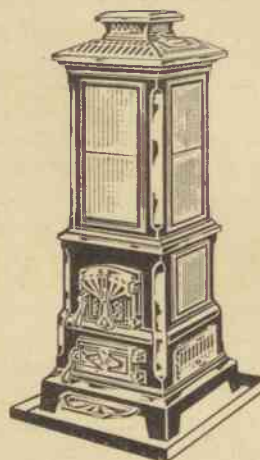
ALAPÍTVÁ 1899.
Számos kitüntetés!

Budapest legnagyobb
kályhagyára!

„STAR“ AUTOMATA-

KÁLYHÁK

a legjobbak.

Szalonok, kávéházak,
disztermek, kaszinók
részére.

KOCH JENŐ
kályhagyára
BUDAPEST,
VI., Szondy-u. 53.

Árjegyzék ingyen és bérmentve Telefon 869.

BOROS ÉS KOHN SÍRKÖRÁKTÁRA
BUDAPEST, VI., KÁROLY-KÖRÚT 17., ORCZY-HÁZ

Egyszerű és diszes kivitelű, valamint nagyszabású SIREMLÉKEK nagy választékban, jutányos áron. Vidéki megrendeléseket felelősséggel szállítunk. *

SZERKEZTŐI ÜZENETEK

„VÖRÖS MOGEN-DOVID.” Hogy szabad-e zsidó kórházra vöröskeresztes zászlót kitűzni? Háborúban minden szabad, ami a harc érdekében történik, szabad a zsidó katonának nem rituális ételt is enni, tehát egész nyugodtan gyógyulhat a sebesült zsidó katona a vöröskeresztes kórházban is. Őn azt hiszi, hogy amint van a vöröskeresztnak megfelelő vörösfélhold Törökországban és vöröscsillag Japánban, lehetne hasonlóképpen „vörös mogen-dovid” is. Talán a palesztinai zsidó kolóniákban lesz még valaha ilyen is. Ott egy újság híre szerint, Bonyhádon egy orthodox olajgyáros magán hadikórházat rendezett be és a Vöröskereszt beleegyezésével vörös mogen-doviddal (csillagos hatszög) látta el. Az ügy azonban egyáltalában nem fontos. Múltkor csak megkérdezni azokat a jámbor és tekintélyes orthodox rabbikat, akik békeidőben is elfogadnak és szívesen viselnek pl. Ferenc József lovagkeresztet és nem hajlandók várni, amíg lesz pl. „lovagmogen-dovid”.

DR. PF. I. SÜMEG. Meleg elismerő sorait közöltük a cikk írójával: Hajdu Miklóssal, aki ezúton szívélyesen köszönti.

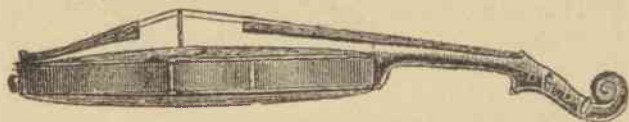
M. G. A legendás hősiességű Reif Gyula azóta elesett és így talán örök homály fogja borítani származását, amely körül már-már heves harc dúl. Egy bécsi zsidó lap szerint „jó zsidó” volt, civilben fűszerkereskedő és szociáldemokrata, a Reichspost szerint pedig „jó katolikus”, civilben sekrestyés és néppárti. Hogy kinek van igaza, talán most már sohasem fog kiderülni.

DR. FR. Juda Halévi kevésbé ismert versei közül való.

NEM KÖZÖLHETŐ: Jób a csatatéren. Himnusz a háborúhoz. Péntekesti csatadal. Tábori levél. Mózes a Szinajhegyen. Zsidó huszár.

CIMBALOM

szabadalmazott, acélszerkezettel, részletre is. Csodacér, tiszta-grammofon (beszélőgép) 25 korona és hangú feljebb. Hozzá Fedák Sári, király, Rózsa, Perczel, Boncsi, Caruso-tól legszebb lemezek 2 korona 50 fillér.

Hegedűk, világhírű mesterek hű utánzatai. Árjegyzék kívánatra ingyen.

Fuvolák, tárogatók, citerák, harmonikák stb.
Húrok javítási műterem stb.

Mogyoróssy Gyula kir. szab. hangszergyár

Budapest, VIII., Rákóczi-út 71.

PÁLYÁZATOK.

A pesti izr. hitközség előjáróságától (VII., Síp-utca 12).

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előjárósága a Kassowitz I. H. és Rozália kiházasítási alapítványa kamataiból egy izr. vallású, szegénysorsú eljegyzett hajadon számára kiadandó 410 korona 40 fillér összegű kiházasítási segélyre pályázatot hirdet.

Erre a segélyre elsősorban az alapítók vérrokonai tarthatnak igényt. A vérrokonság közhitelű okiratokkal igazolandó.

A kellően felszerelt pályázati kérvények 1915. évi január hó 1-ő napjáig az alulírott előjárósághoz küldendők.

Pályázók figyelmeztetnek, hogy a segélyösszeg elnyerőjének 1915. évi február hó 16-ik napján kell esküvőjét megtartania.

Budapest, 1914. évi szeptember hó 1-én.

A pesti izr. hitközség előjárósága.

A pesti izr. hitközség előjáróságától (VII., Síp-utca 12).

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előjárósága a kezelésben levő „Reich Armin és neje Blau Fanny-alapítvány” egy izr. vallású, szegénysorsú hajadon menyasszynának kiházasítási segélyül kiadandó 470 korona 25 fillér összegű kamataira pályázatot hirdet.

A pályázat eldöntésénél előnyben részesül az, aki az alapítók valamelyikének vérrokona, ami közhitelű okiratokkal igazolandó, rokon pályázó hiányában pedig az árva vagy félárva.

A születési, szegénységi (esetleg rokonsági vagy árvasági bizonyítvánnyal, valamint az eljegyzés megtörténtét igazoló irattal kellően felszerelt pályázati kérvények 1915. évi december hó 15-ik napjáig az alulírt előjárósághoz küldendők.

Pályázni kívánók figyelmeztetnek, hogy a kiházasítási segély elnyerőjének a zsinagógai időszámítás szerinti Szombat hó 18-án (1915. évi február hó 2-ik napján) kell esküvőjét megtartania.

Budapest, 1914. évi október havában.

A pesti izr. hitközség előjárósága.

ZÁLOGCÉDULÁKAT ékszerről és briliánsokról legmagasabb árban vesz

OLLOP J. ÓRÁS- ÉS ÉKSZERÜZLET,
Múzeum-körút 33., a Múzeummal szemben.

KELETI J. BUDAPEST

csász. és kir. szabad. sérvkötők, orvossebészeti műszer és betegápoláshoz szükséges eszközök gyára

Alapítatott 1878-ban.

Főraktár: IV. kerület, Koronaherceg-utca 17. sz.
Gyár: IV. kerület, Koronaherceg-utca 14. szám

Telefonszám: 13-76.

Orvosi sebészeti műszer, kötszer, testgyenesítő gépek, műlábak, műkezek, cs. és kir. szabadalmazott sérvkötők, betegápolási és kozmetikai eszközök, utazási cikkek, mindenféle gummiárúk, légpárnák, melegítő thermophorok raktára. Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Schlesinger Jos.

Budapest, VII., Király-utca 1.

Mindenemű templomi aranyhímzések készítése, parochesz. Tóra-ruha, Almémor-takaró, Chuppa stb. Izléses, művészi kiállítás. Jutányos árak. Rajzok, minták a részletes ajánlatok ingyen és bérmentve.

Nagy raktár az összes zsidó rituális tárgyakból, templomi és házi használatra. Szefer tóra, kékés, töradizsek, kina- és valódi ezüstből. Selyem talisz, imakönyvek stb.

Az összes zsidó irodalmi művek nagy raktára. A Magyar Zsidó Könyvtár (szerkeszti: dr. Patai József) kiadóhivatala. Zsidó ifjúsági és kultúregyesületi könyvtárak berendezése.

SAJÁT MŰHELY
POLGÁRI ÁRAK

MESSINGER MANÓ SZABÓ

BUDAPEST, V.,
Nagykorona-u. 3

Állandó dús raktár
eredeti igen finom
divatszövetekben :::

K. L. I. S. E. K.

Sokszorosító
Ipár R. T. Zrt.
-Budapest-
v. Kisfaludy-utca 2. Telefon József 2-85.

Típusok: Egy és többszínű autotypia, Phototypia, Heliogravure, Plakátok, képeslevelexlapok. Egy és többszínű fénynyomat, Photo és chromo lithografia, Művészi fényképfelvételek.

K. L. I. S. E. K.

FISCH BERTA

angol, francia és fűző-
különlegességek, női divatterme

BUDAPEST, IV. KERÜLET,
ESKÜ-TÉR 6. SZÁM.

Felhívja a hölgyközönség
figyelmét hosszas kísérlete-
zéssel kipróbált saját talál-
mányú és rendszerű szaba-
dalmazott fűzőkülönleges-
ségeire, melyek a fűzőtech-
nika valóságos szenzációi.

Egyben ajánlja elismert
elsőrangú angol és francia
női ruhatermet, hol a rende-
lőközönség mérsékelt árak
mellett a leglelküsmere-
tesebb kiszolgálásban ré-
szesül.

Videkimegrendelésnélele-
gendő úgy fűzőkhöz, mint
ruhákhoz egy mintaruha
vagy mérték beküldése.

Kívánatra mintákkal szí-
vesen szolgál.

LAENDLER GÉZA ÉKSZERÉSZ ÉS MŰÖTVÖS

Budapest, VII., Dohány-u. 6.

Elvállal mindenemű javítást, új ékszer-
munkát, átalakítást. Állandó raktár régi ezüstművekben és
ékszerekben, valamint modern dolgokban.

A legújabb divatú női
ruhák készülnek a legreme-
kebb kivitelben szolid árak mellett

Krick és Rosenzweig

női ruhadivattermében, Budapest,
IV., Gizella-tér 2. szám (Váci-
utca sarok)

MODERN
LEVEL-
PÁPIR-
UDVARSÁ-
GOK.
DAPID-
AROK.

Pauper MÓP
PAPÍRÁRUHÁZA

BUDAPEST
FŐÜZLETY.
VÁCI KÖRÚT 15.
TEL. 47-37.
FÜZLETY.
VÁCI KÖRÚT 15.
TEL. 66-73.
MK. POSTATÁRS-
KÖZLEKEDÉSI
SZÁM LA 1952

LOHR MÁRIA-KRONFUSZ

A főváros első és legrégebb csipketisztító-,
vegytisztító és kelmefestő gyári intézete.

Alapítva 1867.

Telefon: József 2-37.

GYÁR ÉS FÜZLET: Bpest, VIII., Baross-u. 85.
FIÓKOK: II., Fő-utca 27. — IV., Eszkü-út 6.,
Kecskeméti-utca 14. — VI., Andrássy-út 16.,
Teréz-körút 39. — V., Harmincad-utca 4. —
VIII., József-körút 2.

HALTENBERGER BÉLA

ruhatestő-, vegytisztító és gőzmosógára

Alapítási év: 1810.

KASSA.

Alapítási év: 1810.

Az ország ezen régi elsőrangú gyárában
ruhák, függönyök stb. a legszebb kivitelben
festetnek és tisztíttatnak. —
Gallér és kezelő tisztítás. Külön posta-
osztály. — Tudakozódásoknál és meg-
bízásoknál kérik ezen lapra hivatkozni.

„THOMSON“

ELEKTROTECHNIKAI VÁLLALAT
BUDAPEST, VII., WESSELENYI-U. 6.
CÉGTULAJDONOS: GLÜCK ARNOLD.

Gyári raktára: Modern csillároknak, minden-
nemű izzótesteknek, motorok és szellőztető-
nek, telefon és villamos jelzőkészülékeknek.
Elvállal: Házak, üzlethelyiségek és magánla-
kasok villamvilágítás, erőátviteli berendezését.

Terv és költségvetés díjmentes. Telefon 135-78.

Telefon:
157-51.

FÜRST I.

BUDAPEST, VII.,
Károly-körút 9. sz.
Hádik-féle ház
(az udvarban).

Kép-, tükörkeret és
díszbútorgyár.
Raktár mindennemű
bel- és külföldi lécek-
ből. Mindennemű ke-
refezések a legjutányo-
sabb áron készíttetnek.

Porosz
köszén-
tégla a

legjobb fűtőanyag

Pongrácz és
Pongrácz
VII., Erzsébet-
körút 50.

Telefonszám
177-41
és 198-03.

JAKOBI G. LAJOS

ANGOL ÚRISZABÓ, BUDAPEST, PODMA-
NICZKY-UTCA 6. :: TELEFON 153-94.

Uri ruhákat készít mértékután legfinomabb angol-
és skót szövetekből. Állandóan nagy választék
a legdívatosabb kelmékből. :: Szolid árak.

NEWYORKI GERMANIA

ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRS.
BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 9

Olcsó díjak. Háborúkövet díjmentes. Kötvények 1 év után
megtámadhatatlanok. Osztalék évenként felvehető. A bizto-
sítás második évétől kezdődőleg évenként csökkenő díjtétel.
Díjtáblázatot és felvilágosítást ad azonnal a Vezérképviselőség.
HELYI KÉPVISELŐKET KERESÜNK.

Művészi kivitelű rajzokat és kliséket

a leggyorsabban szállít König és Bayer Budapest, Dohány-u. 12. Telefon 4-83.

HOLZER

CS. ÉS KIR. UDV. ÉS KAMARAI SZÁL-
LÍTÓ DIVATHÁZA BUDAPEST, IV.,
KOSSUTH LAJOS UTCA 2. SZÁM.

Toilettek, kosztümök, paletók,
blúzok, pongyolák, kesztyűk,
harisnyák, ernyők, reticulók,
női fehérneműek egyszerű és
elegáns kivitelben.

MARX ÉS MÉREI

tudományos műszerek gyára. - Fizikai, kémiai, természetrajzi
műszerek - Elektromechanika - Tudományos műszerek

Budapest, VI., Balcsu-utca 7. szám. Telefon 21-04

Neumayer Fülöp

Budapest, V. Ker., Deák Ferenc-tér
1. szám (Erzsébet-tér sarok).

Telefonszám: 11-21.

Perzsa- és Smyrna-szőnyegek. Hazai gyárt-
mányú Moquette-plüssök, bútorszövetek, ág és
asztalterítők, függönyök és szőnyegek, továbbá
kárpos- és kocsigyártókellékek gyári raktára.

Kívánatra mintát bérmentve küldök.

KOLLARIT

BORLEMEZ KAUCSUK COMPO-
SITIOVAL BEVONT
SZAGTALAN FEDÉLLEMEZ

A jelenkor legjobb fedéllemeze!
VÉGTELENÜL TARTOS!

Gyártja:
Kollár és Társa Budapest, V., Pozsonyi út 3/c. sz.
Tervezte: Kohn és Vitéz

Perzsa szőnyegek

alkalmi vásárok

Sternbergnél, Dob-u. 24.

KERBER HENRIK

BUDAPEST,
VIII., Nap-u. 29.

Alapítva 1890-ben.
Telefon: „József“ 3-86.

Szörme, szőnyeg-poroló, megóvó, valamint
szőnyeg-mosó, tisztító- és javítóintézet. ♦

Ablaktisztítás, lakástakarítás, padlóbeeresz-
tés, „Tapeta“ festettfal, falfestmény, Fresco-
tisztítás és féregirtási vállalat. ♦ ♦ ♦